

Buyuk o‘zbek yo‘li

ZIYOI BIRLASHSA,
MILLAT BIRLASHAR

Yaqinda mamlakatimiz mustaqilligining 34 yilligiga bag‘ishlab Respublika Ma‘naviyat va ma‘rifat markazida “Ma‘naviyat gurg‘ini” tashkil etildi. Tadbirda yurtimizning ko‘zga ko‘ringan madaniyat va san‘at arboblari, shoir, yozuvchi, jurnalist va olimlari qatnashdi. Gurung juda maroqli, mazmunli o‘tdi. Ziyolilarimizning mamlakat taraqqiyoti, jamiyat farovonligi, inson, uning erkinliklari yo‘lidagi islohotlar tahliliga doir suhbatlari, ayrim masalalar bo‘yicha asosli bahslarining bevosita guvohi bo‘lib, to‘g‘risi, juda quvondim.

Bunday ijodiy suhbatlar nafaqat diyorlashuv tarzida, balki sohada yig‘ilib qolgan muammolarni hal etish, taraqqiyotimizning yangi, istiqbolli yo‘llarini izlab topishda juda muhim. Tarixchi bo‘lganim uchun ana shu yig‘indan so‘ng yaqin tariximiz, sobiq mustabid tuzumi sharoitida o‘zbek ziyolilariga nisbatan yuritilgan siyosat, har qadamda ularni ta‘qib qilishdan iborat munosabatni tahlil etishga urindim.

Mustabid tuzum maddohlari ziyolilarni “dushman tabaqa” sifatida quvg‘inga olib, ular faoliyatidan har qadamda “siyosiy-mafkuraviy buzg‘unchilik elementlari”ni qidirdi. “Milliylilik”, “milliy o‘zlik”, “o‘zbek”,

“milliy madaniyat” kabi so‘zlarni tilga olganlar asta-sekin maxsus organlarning “qora ro‘yxati”ga kiritildi, keyinchalik qatag‘on qilindi.

Haqiqatni aytganda, mustabid tuzum yillari tom ma‘noda milliy ziyolilarimiz uchun og‘ir davrlar bo‘ldi. Adolatni istash, to‘g‘ri gapni gapirish, milliy manfaatni himoya qilish, hattoki ajdodlar ruhini shod etish kabi azaliy qadriyatlar oyoqosti qilindi. Ziyolilar tomonidan yaratilgan har bir asar shubha ostiga olindi, ming chig‘iriqdan o‘tkazilib, g‘oyaviy-siyosiy andozalar orqali tahlil etildi.

▶ Davomi 3-betda

Bugunning gapi

BMT Bosh Assambleyasining 80-sessiyasida O‘zbekiston so‘nggi yillarda tinchlikparvarlik, savdo-iqtisodiy, xalqaro muloqotlar sohasida faol ishtirokchiga aylanganiga dunyo hamjamiyati yana bir bor guvoh bo‘ldi.

TINCHLIK, DO‘STLIK
VA MA‘RIFAT SARI

Prezidentimiz BMT minbarida turib: “Yangi O‘zbekiston barcha davlatlar bilan o‘zaro hamjihatlik, ochiq muloqot va yaqin sheriklik tarafdoridir. Biz xalqlar, madaniyatlar va sivilizatsiyalar o‘rtasidagi muloqotni mustahkamlash, umumbashariy maqsadlarni ro‘yobga chiqarish yo‘lida o‘z hissamizni qo‘shishga doim tayyormiz”, dedi.

Davlatimiz rahbari ertangi kunimiz, dunyoning taqdiri va farovonligi o‘zida kelayotgan yosh avlod qo‘lida ekani, farzandlarimizning qalbi va ongiga tinchlik, gumanizm hamda do‘stlik, o‘zaro ishonch va hurmat kabi olijanob g‘oyalarni singdirish dolzarb vazifalar sirasiga kirishini ta‘kidlab, bu borada jahon yoshlarining tinchlik sari harakatini ta‘sis etish va uning qarorgohini O‘zbekistonda joylashtirish taklifini ilgari surdi.

Shu bilan birga, islom ma‘rifati g‘oyalarini chuqur o‘rganish va dunyoga targ‘ib etish bo‘yicha sa‘y-harakatlarimizni faol davom ettirishimizni qayd etib, yaqin oylarda yurtimizda Islom sivilizatsiyasi markazi ochilishini ma‘lum qildi.

Buyuk ajdodlarimiz, mutafakkir allomalar Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Imom Moturidiyning boy ma‘naviy va ilmiy merosining alohida taqdimotini BMTda o‘tkazish rejalashtirilgani quvonarli xabar bo‘ldi.

▶ Davomi 2-betda

Xalqaro hamkorlik

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA
va MEDIABOKUDA II OZARBAYJON — O‘ZBEKISTON
MEDIAFORUMI O‘TKAZILDI

Davlatimiz rahbarining 2023-yil avgustda Ozarbayjonga davlat tashrifi doirasidagi oliy darajali muzokaralar yakunida imzolangan “yo‘l xaritasi”ga muvofiq, Bokuda “Raqamli transformatsiya va media” mavzusidagi II Ozarbayjon — O‘zbekiston mediaforumi bo‘lib o‘tdi.

Birinci mediaforum o‘tgan yili sentabr oyida Toshkentda “Raqamli asrda haqiqatni izlab: dezinformatsiyaga qarshi kurashish” mavzusida o‘tkazilgan edi. O‘shanda ikki davlat o‘rtasida media sohasidagi hamkorlikni kuchaytirish, tajriba almashish, raqamli

yangilanish jarayonlariga moslashish, dezinformatsiyaga qarshi samarali choralar qo‘llash va axborot sohasida intellektual hamkorlikni rivojlantirish masalalari muhokama qilindi.

▶ Davomi 4-betda

Munosabat

Odamlarning hayot sifati va mazmuni, avvalo, mahallada istiqomat qilayotgan aholi kayfiyati, kundalik turmush tarzi va o‘zaro munosabatlarida o‘z ifodasini topadi. Prezidentimiz hududlarga tashrifi chog‘ida, albatta, mahallalarda ham bo‘lishining sabablaridan biri shunda.

Yangi O‘zbekistonda islohotlar boshlanganda, Namangan viloyatidagi eng og‘riqli muammolardan biri aholi, ayniqsa, yoshlarni ish bilan ta‘minlash masalasi edi. Chunki bu hududda Toshkent, Navoiy yoki Qashqadaryodagi kabi yirik sanoat tarmoqlari shakllanmagan, asosiy salohiyat esa tadbirkorlikka tayangan. Shu bois, drayver soha sifatida kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishga ustuvor ahamiyat qaratildi. Bu tanlov tasodifiy emasdi. Mehnatsevarlik, tadbirkorlik, hunarmandlik namanganliklarning qon-qoniga singib ketgan, ularning turmush tarzi va mentalitetiga mos. Davlatimiz rahbari ta‘biri bilan aytganda, bugun viloyatdagi ijobiy o‘zgarishlar, yangi ishga tushgan korxonalarni ko‘rgan kishi Namanganda to‘g‘ri yo‘l tanlanganiga yana bir marta amin bo‘ladi.

Haqiqatan, qisqa vaqt ichida katta-katta natijalar ko‘zga tashlanadi, kambag‘allik

HAR DOIM XALQ ORASIDA,
HAR DOIM XALQ BILAN HAMNAFAS!

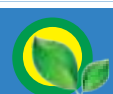
darajasi 2,5 barobar kamaydi, so‘nggi sakkiz yilda hududga 7 milliard dollar xorijiy investitsiya jalb etildi. 8 mingga yaqin yangi korxona ishga tushdi, eksport mahsulotlari turi 2 karra oshdi. Aholining o‘rtacha daromadi 3

barobar o‘tdi, mehnatga layoqatli aholining 82 foizi tadbirkorlik orqali daromad topmoqda.

Bu raqamlar Namanganning yangi taraqqiyot bosqichiga qadam qo‘ygani anglatadi. Viloyatda tadbirkorlik nafaqat

iqtisodiy yuksalish, balki ijtimoiy hayotning barcha jabhalarida ijobiy o‘zgarishlarni ta‘minlovchi asosiy harakatlantiruvchi kuchga aylandi.

▶ Davomi 2-betda

Chorvachilik

UCH YILDA YUZ MING BOSHGA YETADI

QASHQADARYOLIK FERMERLAR
MO‘G‘ULISTONDAN KO‘PROQ QO‘Y OLIB KELIB,
TEZROQ KO‘PAYTIRMOQCHI

Har kungi odatini kanda qilmagan Shokir ota guzarga yo‘l olarkan, nimadir yodidan ko‘tarilgandek bo‘ldi. Ortiga qaytdi. Darvozaga qadar ham eslay olmadi. Bir oz to‘xtadi. “Qarilik qursin. Ha-ya...”, deya yuzi yorishdi. Ichkariga kirib, tez qaytib chiqarkan, o‘zicha nimalarnidir hisoblar edi. Bu holat mahalla guzariga yetgunicha davom etdi. U yerda uch-to‘rt tengquri suhbat qurib o‘tirgan ekan. Salomlashib, bir chetga joylashdi. Xayoli esa boshqa yoqda edi.

Bu odat Shokir otada bugun paydo bo‘lgani yo‘q. Oliygo‘hni tamomlab, hisobchi bo‘lib ish boshlagandan buyon ahvol shu. Qirq yil shu sohada mehnat qildi. Mana, pensiyaga chiqqaniga ham o‘n yilcha bo‘ldi. Hanuz hisobda adashmaslikka intiladi. Pensiya olsa, har bir so‘mini chamalab taqsimlaydi. Hisobni yo‘qotmay, xarajat qilishga urinadi. Lekin uch-to‘rt oydirki, pensiya puli oy oxirlamay tugab qol-yapti. Savil, go‘shning narxi ko‘tarildi-yu, pulidan baraka qochganday bo‘ldi. Qancha tejamkorlik qilmasin, foydasi bo‘lmayapti. Shu payt yonidagilar go‘shning narxi haqida gap ochgani xayolini bo‘ldi. Diqqatini gurgungga qaratdi.

— Tunov kuni bozorga tushgandim. Qo‘y go‘shni olmoqchi edim. Narxini eshitib, hayron qoldim. Kilosi 80 ming so‘m ekan. Nega buncha arzonligini so‘rasam, “Boshqa davlatdan olib kelingan”, deyishdi. Olishga ikkilandim, — deya oqsoqol atrofiga qarab, izoh so‘ragan bo‘ldi.

▶ Davomi 4-betda

Dil izhori

G‘URURLANDIM, HAVAS QILDIM

6

Abduxalil MAVRULOV,
tarix fanlari doktori,
professor

➤ Boshlanishi 1-betda

Esiz, oʻsha davrlarda davlatimiz, millatimiz tarixiga, milliy oʻzlik va mentalitetimizga, buyuk bobolarimiz ijodiga bagʻishlangan qanchadan qancha asarlar atayin yoʻq qilindi, mualliflari quvgʻinga uchradi. Eng yomoni, eʼtiqodi sust, qiyinchiliklar oldida esankiragan, sovet davlatining arzimagan mukofotlari oldida milliy manfaatlarni inkor etgan ayrim manqurtlar paydo boʻlishi jamiyatda jiddiy ijtimoiy boʻlinishni yuzaga keltirdi. Oqibatda maʼnaviy tanazzul yuz berdi.

Yana bir gap. Oʻtgan asrning ikkinchi yarmidan boshlangan jahoniy maʼnaviy buzilishlar oʻzining oʻtkir salbiy taʼsirini hali ham koʻrsatib kelmoqda.

“Eng rivojlangan mamlakatlar ham barham bera olmayotgan maʼnaviy tanazzul balosi aynan oʻsha, bundan 60-70 yil ilgari koʻplab tanikli olimlar tomonidan ishlab chiqilgan, hayotga zudlik bilan tatbiq etilgan va insoniyatni maʼnaviy gʻariblashtirishga olib kelgan maʼnaviyatsizlik va gʻoyasizlik texnologiyalarining natijasi ekani bugun koʻpchilikka ayon, — deb yozadi davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev. — Ammo oʻtgan asrning 70-yillariga kelib ushbu tamoyillar ustuvor qiyofa kasb etib, ular asosidagi texnologiyalar jamiyat hayoti va odamlar tafakkurini buzib boʻlgan, yaʼni “poyezd ketib boʻlgan”, jamiyat, ayniqsa, yoshlarga oʻzgargan, ularning ongi va tafakkurlari buzgʻunchi gʻoyalar taʼsiri oʻrnashib qolgan edi. Oqibati esa maʼlum”.

Endi-chi, endi vaziyat mutlaqo oʻzgardi. Mustaqillik tufayli, ayniqsa, keyingi sakkiz-toʻqqiz yil ichida milliy ziyolilarimizning koʻkragiga shabada tegdi, tom maʼnodagi ijod va yaratish erkinligiga erishila boshlandi. Agar sovet davrida rasmiy hokimiyat ziyolilar timsolida oʻzining “ashaddiy dushmani”ni koʻrgan boʻlsa, keyingi yillarda bu toifa kishilar jamiyatda toʻplanib qolgan turli muammolarni hal etish, uning samarali yoʻllarini topishga jiddiy kirishgan, mamlakat farovonligi yoʻlida faol harakat qiluvchi ijtimoiy tabaqa sifatida tanilmoqda.

Boshqacha aytganda, bugungi ziyolilar yangi Oʻzbekistonni, Uchinchi Rennessansni barpo etishning ilmiy-konseptual va adabiy-badiiy poydevorini qurishga bel bogʻlagan kishilar sifatida tan olinmoqda.

Yangi Oʻzbekiston rahbariyati bugun ziyolilarga millat gullari, millat fidoyilari oʻlaroq qaramoqda, jamiyatda toʻplanib qolgan muammolarni bartaraf etish, kuchayibborayotgan ichki va tashqi tahdidlarni zararsizlantirishda ularning fikrlariga alohida eʼtibor bermoqda. Bejiz Prezidentimiz: “**Tarixdan maʼlum, Vatan va xalq taqdiriga nisbatan tahdidlar kuchaygan vaziyatda aynan millat fidoyilari — uygʻoq qalbli ziyolilar, shoir va adiblar, sanʼat namoyandalari, maʼnaviyat va maʼrifat sohasi xodimlari jasorat bilan maydonga chiqqanlar**”, demagan.

Vatan va xalq taqdiriga nisbatan tahdidlar bugungi kunda ham tobora kuchayib bormoqda. Globallashuv tufayli milliy oʻzlikka qarshi qaratilgan tahdidlar, oʻz maqsadiga boshqa davlatlar hisobiga erishishdan iborat gʻeosiyoziy manfaatlar barcha mintaqalar va davlatlar qatori yurtimizga ham oʻz taʼsirini oʻtkazmoqda. Bundan aslo koʻz yumib boʻlmaydi.

Ana shu tahdidlaru gʻarazli niyatlarga burkangan, faqat oʻzini oʻylagan egoistik manfaatlar har bir davlatning ziyolilari, ilm-fan arboblari, madaniyat va maʼnaviyat fidoyilaridan mavjud tahdidlarga jiddiy munosabatda boʻlishni talab etmoqda. Shu maʼnoda, mamlakatimizda ziyolilarning ijtimoiy-mafkuraviy faolligini oshirish, dunyoda yuz berayotgan voqea-hodisalarni sergaklik bilan tahlil qilish, fuqarolarimizni turli ichki va tashqi tahdidlardan ogohlantirib turishdan iborat vazifalarni sidqidildan bajarish ustuvor ahamiyat kasb etmoqda.

Mazkur vazifalarning oʻta jiddiyligiga diqqat qaratgan davlatimiz rahbari ziyolilarni har tomonlama qoʻllab-quvvatlash choralarini koʻrmoqda. Afsuski, yaqin-yaqingacha ham koʻp ming sonli ziyolilarimizni qoʻllab-quvvatlashning aniq rejalashtirilgan tizimi shakllanmagan edi. Mamlakat rahbarining shaxsan tashabbusi bilan ziyolilar ustidan homiylik harakati keng tus ola boshladi.

Ayniqsa, 2017-yil 3-avgustda davlatimiz rahbarining ziyolilar, madaniyat, sanʼat

xodimlari bilan oʻtkazgan tarixiy uchrashuvi bu borada katta ahamiyatga ega boʻldi. Oʻshanda yurtimizdagi ijodiy tashkilotlarni qoʻllab-quvvatlash maqsadida 70 ga yaqin “Doʻstlar klubi” tashkil etilgan edi. Qisqa muddatda bu yoʻnalishda 100 milliard soʻmga yaqin homiylik yordami koʻrsatildi. Shuning hisobidan ijodiy tashkilotlar faoliyatini yanada rivojlantirish, adib va sanʼatkorlar, ziyolilarimizni moddiy va maʼnaviy qoʻllab-quvvatlashga qaratilgan muhim chora-tadbirlar amalga oshirildi. Ayniqsa, yosh ziyolilar, isteʼdodli yoshlarni har tomonlama qoʻllab-quvvatlash maqsadida Zomin ijodiy seminari qayta tiklanishi, ijodkor ziyolilar uchun turli sihargohlar barpo etilishi ularning jamiyatdagi ijtimoiy faolligini oshirishda muayyan ahamiyat kasb etdi.

Ziyolilarni moddiy va maʼnaviy jihatdan qoʻllab-quvvatlash borasidagi ibratli ishlar toʻgʻrisida fikr ketganda, oʻsha tarixiy yigʻilishda ijodiy ishlarga ijtimoiy buyurtma berilishi bilan bogʻliq masalani alohida taʼkidlash kerak. Haqiqatan, bunday tizim yaratilishi madaniyat va sanʼat xodimlari, adabiyot dargʻalarining xalqimizda bugun dunyoda yuz berayotgan voqealarga teran munosabatda boʻlish kayfiyati shakllanishida, jamiyatda mavjud muammolarni anglab yetish va ularni hal etish boʻyicha jamoatchilik fikrini yuzaga keltirishda muhim oʻrin tutadi.

Xizmat safarlarl, turli ijodiy uchrashuvlar chogʻida baʼzi ziyolilarimizning barpo etilayotgan davlat, taraqqiyotimizning eng ustuvor yoʻnalishlari, “shaxs — jamiyat — davlat” tamoyili haqidagi mulohazalarini tinglab, ziyolilarimizning oʻzlari bilan hali jiddiy ishlash lozimligini anglab yetaman. Gap bu yerda ayrim ziyolilarimizning bez yuqorida qayd etgan masalalar boʻyicha bilim saviyasi pastligi xususida ham emas. Gap ularni tinglab, ulardan “bilim” olayotgan yoshlar, aholining turli qatlamlari haqida ketmoqda. Taassufki, ayrim hollarda 34 yillik mustaqillik davrida, bu yillarda, ayniqsa, soʻnggi 8-9 yilda qoʻlga kiritgan yutuqlarimizni xalqimiz, shuningdek, jahan jamoatchiligi tan olib turgan bir paytda mustabid tuzumni qoʻmsaydiganlar ham yoʻq emas.

Davlatimiz rahbari bot-bot maʼrifatli davlat, maʼrifatli jamiyat, yangi maʼnaviy makon, Uchinchi Rennessans, uning mamlakat va jamiyat taraqqiyotidagi oʻrni haqida kuyunib gapiradi. Ayrim paytlari milliy tariximizni yaxshi bilmaganligimiz uchun qator prinsipial masalalarda adashamiz, xato fikrlar gapirib oʻquvchilarni adashtiramiz.

Afsuski, ayrim ziyolilarimiz jamiyatda oʻzini tutish odobi nuqtayi nazaridan ham boshqalarga ibrat boʻla olmayapti.

Nazarimda, buning qator sabablari barga oʻxshaydi. Eng avvalo, ziyolilarning mansabu martabasini oshirishga eʼtibor qaratish lozim. Buning uchun Prezidentimiz barcha tashkiliy, huquqiy-meʼvoriy masalalarni allaqachon hal qilib berdi. Biz ularning ayrimlari haqida avvalroq gapirgan edik. Endi gap oʻzimizda, ziyolilarda qoldi desak toʻgʻri boʻladi.

Ziyolining masʼuliyati degan gap, nazariyda, muhim ahamiyatga ega. Mustaqillikning dastlabki 20-25 yili mobaynida ziyoli “paytavasiga qurt” ushgan edi. Ziyoli har qadamda jamiyatning eng past qatlami sifatida koʻrilar, ijtimoiy nufuzi juda tushib ketgandi. Shu oʻrinda xalqimiz koʻnglidan chuqur joy olgan qiziqchimiz Hojiboy Tojiboyevning hangomalarini bir eslaylik. Bugun yangi Oʻzbekiston jamiyatida ziyoli oʻzining tom maʼnodagi oʻmiga ega boʻldi. Gap uning ishga masʼuliyat bilan yondashishida qolmoqda.

Xoʻsh, ziyoli masʼuliyatini oshirish uchun nima qilish kerak?

Birinchidan, bugungi ziyoli oʻz ustida tinimsiz ishlashi, ayniqsa, davlat va jamiyat taraqqiyotining ustuvor tamoyillari haqidagi bilimlarni mukammal bilishi lozim. Yangi Oʻzbekistonni barpo etishning nazariy-konseptual masalalarini bilmasdan turib, u haqida kitob yozish, spektakl, kino asarlari yaratish mumkin emas. Shu nuqtayi nazardan, ziyolining bugungi masʼuliyati uning davlat

va jamiyat qurilishi haqida bilimi saviyasiga bogʻliq. Unutmastlik kerakki, haqiqiy asar uning badiiy qudrati va ijtimoiy kuchi uygʻunligidagina yaratilishi mumkin.

Ikkinchidan, ziyoli jamiyat taraqqiyoti, unda shaxslar oʻmini doimo his etib turuvchi barometr boʻlishi kerak. Gap shundaki, bugun tez rivojlanayotgan dunyoda jamiyat aʼzolarining yuksak maʼnaviy talablari ham ortib bormoqda. Bunday talablarni birdaniga anglash juda qiyin. Shuning uchun ziyolidan oʻtkir zehni, yaxshi bilan yomonning farqini aniqlay oladigan, hayotni teran tahlil qiladigan sinchkov nigoh kerak.

Jamiyat hayotida ziyoli masʼuliyati ortib borishiga undayotgan omillardan yana biri aholi, ayniqsa, yoshlarning maʼnaviy-madaniy ehtiyojlari kuchayib borishi va ularni samarali qondirish bilan bogʻliq. Haqiqatan, tabiiy ehtiyojlar kabi insonning maʼnaviy-madaniy ehtiyojlari ham tinimsiz ortib boradi. Ziyoli mazkur ehtiyojlar iyerarxiyasidagi muayyan tizimini, ustuvor ahamiyatga ega qadriyatlarni aniqlay olmas ekan, bundan jamiyat zarar koʻrishi mumkin.

Uchinchidan, ziyoli masʼuliyati har bir insonni ezgu maqsadlar, strategik moʻljallar sari safarbar etishga undaydi. Bunday maqsadlar esa davlatimiz rahbarining quyidagi fikrlarida aniq-ravshan bayon etilgan: “**Biz bugun bashariyatning azaliy orzusi boʻlgan inson qadr-qimmatini, huquq va erkinliklari ustuvor boʻlgan, farovonlik va taraqqiyot, imkoniyatlar va ezgu niyatlarining roʻyobga chiqishi uchun zarur sharoitlar yaratilgan, adolat, hamkorlik, tenglik va qonun ustuvorligi kabi demokratik tamoyillar mustahkam qaror topgan, tinchlik-totuvlik va osoyishtalik hukmron boʻlgan, barqaror rivojlanayotgan dunyo sari intilmoqdamiz**”.

Nazarimda, bugungi ziyoli xalqimizning ana shu maqsadlarga erishishini badiiy obrazlarda, ishonarli tarzda yaratib berishi lozim.

Masala shu taxlit qoʻyilishining yana bir muhim sababi bor. Gap bugungi koʻn qahramoni obrazini yaratish haqida ketayotganini zukko oʻquvchi allaqachon anglab yetgan boʻlishi kerak. Bugungi koʻn qahramoni faqat qoʻl kuchi bilan moddiy neʼmatlar yaratadigangina emas. U, avvalo, maʼrifatli inson, davlat va jamiyat

mafkuralar yoshlarimiz tafakkur tarzini butunlay izdan chiqarib tashlash imkoniyatiga ega. Agar biz bugun tobora ham shakl, ham mazmun jihatidan taraqqiy etib borayotgan ijtimoiy tarmoqlarga oʻz vaqtda javob bera olmas ekanmiz, koʻp narsani yoʻqotib qoʻyishimiz aniq.

Nazarimda, endi yoshlarimizni “esli boʻlgʻin”, “axloqli boʻlgʻin”, “yaxshi boʻlgʻin” kabi nasihatlar bilan tarbiyalash tobora qiyinlashib boraveradi. Nima, bolalarimiz oʻsha gaplarni eshitmaganimi, bilmaydimi? Juda yaxshi biladi. Hamma gap yoshlarimiz bilgan gapning, egallagan bilimining kuchli eʼtiqodga aylamaganida. Endi biz, ziyolilar ijtimoiy tarmohlardan, yoshlarga kuchli taʼsir qiladigan zamonaviy tarbiya usullaridan keng foydalanmas ekanmiz, bu ishlarni jamiyat kутgan ijtimoiy samarani berishi qiyin. Shu asnoda ziyolilarning jamiyat barqarorligi yoʻlidagi masʼuliyati tobora ortib boraveradi.

Beshinchidan, ziyoli millatni uygʻotishi kerak. Jadid bobolarimiz millatni uygʻotish oʻzlarining eng muhim, eng muqaddas vazifalari ekaniini aytgan edi. Haqiqatan, davlat va jamiyat taraqqiyoti qalbi nurga toʻlgan, koʻzi ochiq, gʻaflardan begona, vijdoni pok insonlar bilangina taʼminlanishi mumkin. Uyuqdagi xalqni uygʻotuvchi esa ziyolilar hisoblanadi.

Boshqacha aytganda, tom maʼnodagi ziyoli odamlarni fazilatlariga eltuvchi va ularni razolatdan uzoqlashtiruvchi, buyuk kuchga ega insondir. Shu maʼnoda, har qanday jamiyatda ziyolining masʼuliyati aholining boshqa tabaqalariga qaraganda ming chandon keng va chuqur.

Oltinchidan, har doim jamiyat qadriyatlarining oʻlchov birligi insonga boʻlgan munosabatdir. Yana maʼlumki, oʻzini jamiyat manfaatlariga xizmat qilishga bagʻishlagan insonlar bilan milliy elita shakllanadi. Xoʻsh, milliy elitaning sifatleri nimalardan iborat? Nazarimda, masʼuliyat, doimo oʻz ustida ishlashga tayyor, ruhan teitk, sadoqatli, ehtiyotkor, axloqli, adolatli, kamsuqum, fidokorlikka oʻrgangan, toʻgʻri va zarur ish qilayotganiga ishonchi komil, jamiyat manfaatlariga xizmat qiladigan, jasur inson milliy elita vakilidir.

Biz bu fikrni bejiz aytayotganimiz yoʻq. Gap shundaki, oldimizda xilma-xil va qiziqarli, baʼzan barchani ham hayratga, ham qoʻrguvga soladigan muammolar koʻpayib bormoqda.

Ular ichida eng jiddiy va muhimi insoniyatning oʻzgarishiga olib keluvchi yangi texnologik inqilobni tushunish va shakllantirishdir. Biz yashash tarzimiz, ish faoliyatimiz va oʻzaro munosabatlarimizni tubdan oʻzgartirib yuboruvchi inqilob ostonasida turibmiz. Koʻlami va murakkabligi jihatidan “toʻrtinchi sanoat inqilobi” deb nomlangan hodisa insoniyat boshidan kechirgan hech bir jarayonga oʻxshamaydi.

Ana shunday sharoitda insoniyat hayot mazmunini topishda qiynalmoqda. Yoshlarimiz qadriyatlar iyerarxiyasida nimalar turishi kerakligini aniqlashda xatolarga yoʻl qoʻymoqda. Eng yomoni, eʼtiqodi sust baʼzi yoshlarimizda bir necha shaxsiyatga ega boʻlish ehtimoli kuchayib boryapti. Bu juda xavfli holat.

Bir paytlar ana shunday tahlikali holat yuzaga kelganda milliy ziyolilarimizning gullari, milliy elitamizning qaymogʻi boʻlgan jadid bobolarimiz ham tashvish chekib, yaxshi oʻqimasdan, kaptabozlik, bedanabozlik, qimorbozlik ishlari bilan band boʻlganlarning hech qachon biri ikki boʻlmagligini bot-bot taʼkidlagan. Jumladan, jadid taraqqiyparvarlardan Tavallo oʻzining “Ilm natijalari” magʻolasida bunday yozadi: “Ey qardoshlarim, yoshlarning baxtli yashamoqlari bizlarning ijthodimizga bogʻliqdur. Agarda yoshlar tarbiyasiz oʻssalar, bir kun bular siz bilan bizni duobad qilurlar, nafrat etarlar. Agarda bizlar yoshlikdan yaxshi tarbiyat qilsak, dunyoda rohatda yashab, boshqalar kabi dunyodin beamron ketarlar. Agarda bizlar uxlab yotsak, millatimizning bogʻi hayotiga chechaklar oʻtquzib, umid gullarini qurutmuruz. Bizlarga dunyoda na kerak: oʻqimoq, maishatidin bahralanmoq, Yovrupo maktablarinda tarbiya koʻrmak. Yetar bizlarga uluq chopmoq, bachcha oʻynamoq, toʻy toʻylamoq”.

Afsuski, bugungi kun ham oʻzining mohiyati, xavf-xatarlarga toʻlib-toshgani bilan barchani tashvishga solmoqda. Maʼnaviyatsizlik ortib bormoqda. Oqibatda jamiyatda odamlarning milliy madaniy merosdan begonlashuvi, anʼanaviy qadriyatlar eskilik qoldigʻi sifatida toʻgʻridan toʻgʻri inkor etilishi, davlat va jamiyat manfaatlariga nisbatan bepisandlik holatlari uchramoqdaki, bularning bari milliy ziyolilarimiz oldiga juda katta vazifalarni qoʻymoqda.

Jamiyatda beqarorlikni barqarorlikka, maʼnaviyatsizlikni maʼnaviyatlilikka aylantiradigan ham, kosmopolitida vatan uchun jonini fido qilishgacha boʻlgan kayfiyatni shakllantiradigan, oʻz shaxsiy manfaatini hammasidan yuqori qoʻyuvchi individualistni jamiyat uchun qaygʻuradigan, ijtimoiy faol insonga aylantiradigan ham ziyoli boʻladi.

Shuning uchun yangi Oʻzbekistonni barpo etish, Uchinchi Rennessans poydevorini qurish ziyolilar ishtirokizis amalga oshmaydi. Bugungi jamiyatimizning yanada barqarorlashuvi,

Haqiqatan, ziyoli — ziyo, nur tarqatuvchi sifatida bugun yana oʻz ijtimoiy oʻmiga ega boʻlib bormoqda. Ayni paytda ziyolilarning jamiyatdagi oʻrmini yanada mustahkamlash, taʼsir kuchini oshirish, soʻzsiz, bugungi kunning dolzarb vazifalaridan hisoblanadi.

Avvallari yozuvchilar, jurnalistlar, teatr arboblari va boshqa ziyoli tabaqalarning turli qurultoylari, ijodiy uchrashuvlari boʻlardi. Bu tadbirlarda ziyolilar oʻz sohasidagi kamchilik, xato, muammolarni tahlil qilar, soha yanada taraqqiy etishi bilan bogʻliq muhim strategik yoʻnalishlarni belgilab olardi. Toʻgʻri, hozir ham bunday tadbirlar onda-sonda boʻlib turadi. Biroq, kuzatishimcha, ularning aksariyati ishlab chiqarish, tashkiliy masalalar bilangina chegaralanib qolayotganga oʻxshaydi.

Shu maʼnoda, ziyolilarning qurultoylari oʻtkazish amaliyotini tiklashni zarur deb oʻylayman. Bu mustabid tuzumni qoʻmsash emas. Biz jamiyat va davlat manfaatlariga xizmat qiladigan har bir narsadan samarali foydalanishni ham oʻrganishimiz kerak. Ziyolilar qurultoylarida sohaning eng dolzarb masalalari muhokama etilishi, jamiyat ijtimoiy-maʼnaviy barqarorligini taʼminlashga xizmat qiladigan targʻibot usullarini ishlab chiqish, madaniyat va sanʼat, milliy adabiyotimizdagi zamon qahramoni obrazini sohaning, islohotlarda maʼnaviy-mafkuraviy omilning oʻrmini oshirish kabi masalalar oʻrganilisa, maqsadga muvofiq boʻlar edi.

Yana bir masala: biz yuqorida qayd etganimizdek, butun insoniyat toʻrtinchi sanoat inqilobi ostonasida turibmiz. Shubhasiz, uning ijobiy tomonlari juda koʻp. Odamlar ogʻirini yengil qilish, vaqtni tejash, jismoniy mehnatni yengillashtrish, ish samaradorligini oshirish kabilarida mazkur inqilob alohida oʻrin tutadi. Ayni paytda bu jarayon sof insoniy munosabatlar, axloqiy masalalar, “inson — jamiyat — davlat” tamoyiliga, anʼanaviy qadriyatlarining davomiyiligiga, qolaversa, barchamiz uchun qadrdon oʻzbekchilgimizga jiddiy taʼsir koʻrsatishi ham ayon.

Ana shunday sharoitda ziyolilarimiz zimmasiga juda katta masʼuliyat tushadi. Shoir va yozuvchilar tomonidan anʼanaviy tarzda yaratilayotgan asarlarni sunʼiy intellekt bir lahzada barmoqda, odamlar oddiy nasihatlarini eshitishdan qochmoqda, ular barcha savollariga ijtimoiy tarmoqlar orqali javob olmoqda. Bu esa ziyolilar masʼuliyatini yanada oshirishga undaydi. Avvallari foydalanib kelingan usullar tez eskirmoqda. Bunday sharoitda ziyolilarimiz oʻz faoliyatining yangi, innovatsion usullarini yaratishi dolzarb ahamiyatga ega boʻlyapti.

Raqamli dunyoning taʼsiri juda tez, koʻz ilgʻamas tarzda oʻzgarimoqda. Buning uchun esa biz, ziyolilar raqamli dunyoga moslashishimiz, oʻzgarishimiz, oʻzgarganda ham bitta-bitta boʻlib emas, jamoaviy tarzda yangilanishimiz kerak.

Birdamlik va barqarorlik biz uchun ustuvor vazifa va buyuk niyat. Ibn Xaldun bu borada bunday deydi: “Hokimiyatning poydevori gʻalabaga, gʻalaba esa xalq birdamligiga va maqsadlar birligiga asoslangan. Biroq bu xalq birdamligi va maqsadlarning yagona yoʻnalishda boʻlishiga tayanadi. Insonlarning qalbleri botli manfaatlar va botli yoʻllarga tortilganda, ular orasida raqobat va nizolar kuchayadi. Ammo qalbilar haqiqiy manfaatlardan voz kechib, yagona maqsad atrofida birlashadi. Shu bilan birga, raqobat yoʻqoladi, oʻzaro nizolar kamayadi va jamoaviy birdamlik kuchayadi, bu birlik davlatning kuchayishiga va barqaror boʻlishiga olib keladi”.

Darhaqiqat, bugun dunyo algʻov-dalgʻov boʻlib turgan bir paytda qadriyatlar qadrsizlanib, sof insoniy munosabatlarga darz ketayotgan davrda birdamlik va barqarorlik biz uchun eng ustuvor maqsaddir. Ana shu vazifa esa ziyolilarimiz, ular oʻrtasidagi sof ijodiy hamkorlikka bogʻliq. Chunki ziyoli birlashsagina, millat birlashadi.

Xalqaro hamkorlik

Boshlanishi 1-betda

Boku shahrida boʻlib oʻtgan ikkinchi mediaforum kun tartibidan raqamlashtirish sharoitida ommaviy axborot vositalarining roli, shuningdek, raqamli davrda mediahamkorlik va axborot xavfsizligi, dezinformatsiya tarqalishiga qarshi kurashishning samarali strategiyalariga oid muhim masalalar oʻrin oldi.

Ishirokchilar Oʻzbekiston va Ozarbayjon ommaviy axborot vositalari oʻrtasidagi hamkorlik imkoniyatlarini muhokama qildi. Bu ikki mamlakatda axborot xavfsizligini mustahkamlash va jurnalistika sifatini oshirish imkonini beradi.

Bugungi raqamli davr axborot almashinuvi, yangilik va xabar tarqatish hamda kommunikatsiya jarayonini tubdan oʻzgartirib yubordi, — deydi Oʻzbekiston Jurnalistlar uyushmasi raisi vazifasini bajaruvchi Xolmurod Salimov. — Qolaversa, yangi xavflarni yuzaga keltirish barobarida qator imkoniyatlar ham yaratdi. Internet va raqamli texnologiyalar axborot manbaini kengaytirish barobarida uning

sifati, xavfsizligi va taʼsirini ham yangi bosqichga olib chiqdi. Axborot almashinuvi surʼati oshgani sari jarayonni nazorat qilish, muayyan xabarning asosli yoki assosizligini aniqlash qiyinlashib boryapti. Bugun axborot faqat maʼlumot yoki xabar emas, balki u endi taʼsir, nazorat, hatto qurol vazifasini oʻtayapti. Shuning uchun ham axborot xavfsizligini taʼminlash barchamizning umumiy manfaatimizdir.

Axborot xavfsizligini taʼminlashda sunʼiy intellekt muhim oʻrin tutmoqda. Shu bois, sunʼiy intellekt asosida ishlaydigan tizimlar tarmoqlardagi shubhali faoliyatni aniqlab, avtomatik tahlil qilishi mumkin.

Taʼkidlanganidek, raqamli davr axborot maydonidagi ulkan transformatsiyalarni vujudga keltirdi. Ushbu jarayonda mediahamkorlik va axborot xavfsizligi bir-biri bilan uzviy bogʻliq. Har bir davlat va jamiyat raqamli vositalardan oqilona foydalangan holda axborot maydonida faol va masʼul ishtirokchiga aylanishi lozim. Shundagina raqamli imkoniyatlar barqaror rivojlanish va xalqaro hamjihatlikka xizmat qiladi.

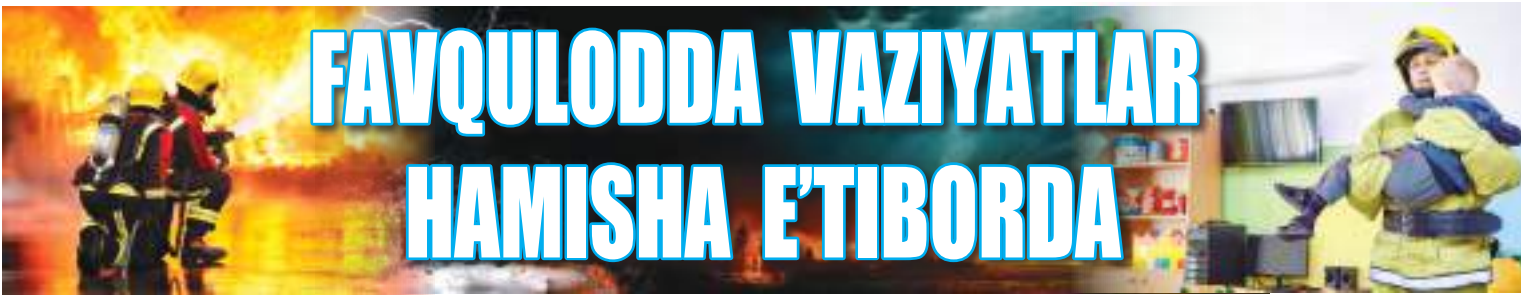
— XXI asrda mediasavodxonlik hashamat yoki ixtiyoriy koʻnikma emas, balki har bir fuqaro uchun zarur asosiy xususiyatdir, — deydi OʻzJOKU prorektori Nozima Murodova. — Boʻljak jumalistlar uchun bu endi yetarli emas. Ularga yangi kompetensiyalar — raqamli vositalar bilan ishlash, katta maʼlumotlarni tahlil qilish, axboriy shovqin sharoitida faktlarni tekshirish qobiliyati kerak. Shu bilan birga, ular axloqiy tamoyil va insonparvarlik qadriyatlarini yetkazuvchilar boʻlib qolishi zarur. Qolaversa, jurnalistika taʼlimi bilan bir qatorda tadqiqotlar ham alohida ahamiyat kasb etmoqda. Bugun algoritmlar, ijtimoiy tarmoqlar va sunʼiy intellektning axborot ekotizimiga taʼsirini oʻrganmay turib, sifati jurnalistika haqida gapirish mumkin emas. Tadqiqotlarni esa yakka oʻtkazib boʻlmaydi. U xalqaro hamkorlikni talab qiladi. Shuning uchun ham Oʻzbekiston va Ozarbayjon oʻrtasida mediataʼlim va tadqiqot sohasidagi hamkorlik yangi uqlarni ochmoqda. Qoʻshma laboratoriyalar, akademik almashinuvar, talabalar hamda yosh olimlar uchun moʻljallangan dasturlar shular jumlasidan.

Aholini dezinformatsiya xavfidan himoya qilish uchun qator samarali vositalar mavjud. Ular orasida jamiyatning taʼlim darajasi va mediasavodxonligini oshirish alohida ahamiyatga ega. Shuning uchun raqamli koʻnikmalar koʻplab mediatuzilmalar va jamoat tashkilotlari tomonidan muvaffaqiyatli qoʻllanmoqda.

Soʻnggi yillarda media sohasida davlat qoʻllab-quvvatlovi bilan jiddiy islohotlar amalga oshirildi. Oʻzbekiston va Ozarbayjon jumalistlari hamkorlikda dezinformatsiyaga qarshi samarali mexanizmlarni ishlab chiqmoqda. Bu nafaqat ikki davlat, balki butun mintaq uchun namuna boʻlishi mumkin.

Mazkur forum ikki davlatning media sohasida hamkorlikni kuchaytirish, tajriba almashish, raqamli yangilanish jarayonlariga moslashish, dezinformatsiyaga qarshi samarali choralar koʻrish va axborot sohasida intellektual hamkorlikni rivojlantirish masalalariga xizmat qiladi.

Lutfulla SUVONOV,
“Yangi Oʻzbekiston” muxbiri

Favqulodda vaziyatlar vazirligining Fuqaro muhofazasi institutida soha mutaxassislarini tayyorlash va qayta tayyorlash, malakasini oshirish hamda yoʻnalishga doir ilmiy tadqiqotlar oʻtkazish samaradorligini oshirish, shuningdek, institutning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash borasida samarali ishlar qilindi.

Jumladan, favqulodda vaziyatlarda aholi xavfsizligi mutaxassisligi boʻyicha magistr darajasiga ega boʻlgan oliy maʼlumotli, yuqori malakali kadrlar tayyorlash tizimi yoʻlga qoʻyildi. Bugun institutning magistratura bosqichini tamomlagan mutaxassislar Qoraqalpogʻiston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahridagi favqulodda vaziyatlarning oldini olish va bartaraf etish hududiy komissiyalari, vazirliklar, kompaniyalar, banklar va oliy taʼlim muassasalarida muvaffaqiyatli faoliyat yuritmoqda.

OTMda respublika, viloyat, tuman miqyosidagi tashkilotlar rahbarlari va masʼul mutaxassislari, shuningdek, tuman hamda shahar hokimlari va oʻrinbosarlarining fuqaro muhofazasi hamda safarbarlik tayyorgarligi yoʻnalishida malakasini oshirish, kichik hajmli kema haydovchilarini tayyorlash va qayta tayyorlash, malakasini oshirish kurslarida oʻqitish yoʻlga qoʻyilgan.

Ayni paytda nogironligi bor fuqarolarni favqulodda vaziyatlarda toʻgʻri harakatlanishga tayyorlash sikli tomonidan Ijtimoiy himoya milliy

agentligi va Nogironlarni himoya qilish milliy assotsiatsiyasi bilan hamkorlikda inklyuziv taʼlim muassasalari uchun favqulodda vaziyatlarda toʻgʻri harakatlanishga oid oʻquv dasturlari va qoʻllanmalar ishlab chiqilib, yetkazib berildi.

Fuqaro muhofazasi institutida favqulodda vaziyatlarda simulyatsiya qilish markazi alohida ahamiyatga ega. Markazdan zilzila tarixi muzeyi, virtual tarzda favqulodda vaziyatlarda harakatlanishga moʻljallangan oʻquv xonasi, bilimlarni sinash, relaksatsiya, zilzila simulyator-trenajyor, aloqa va xabar berish, yongʻin xavfsizligi xonalari oʻrin olgan.

Institut professor-oʻqituvchilari fuqaro muhofazasi sohasida kadrlar malakasini oshirish va aholini favqulodda vaziyatlarda toʻgʻri harakatlanishga tayyorlash uchun jahon amdozalariga mos milliy taʼlim platformasini ishlab chiqqan. Oʻquv kurslariga jalb qilingan tinglovchilar mazkur onlayn platforma orqali masofadan oʻqitilyapti.

Ayni paytda institutda ikki akademik, ikki fan doktori va professorlar, oʻnlab fan nomzodlari,

falsafa doktorlari, shuningdek, yosh ilmiy tadqiqotchilar faoliyat yuritmoqda. Oʻtgan yillarda OTM professor-oʻqituvchilari sohaga oid 500 ga yaqin oʻquv-ilmiy adabiyotlar, jumladan, darslik, monografiya, oʻquv-uslubiy qoʻllanma hamda bir qancha targʻibot materiallarini tayyorladi.

Shu bilan birga, institutda ilmiy-innovatsion soha boʻyicha ham samarali ishlar boshlangan. Jumladan, oʻtgan yillarda aholini ofatlar davrida toʻgʻri harakatlanishga oʻrgatuvchi “Zilzila vaqtida harakat qilish” hamda “Favqulodda vaziyatlarda harakat qilish” mobil ilovalari yaratilib, ishga tushirildi. Ushbu yoʻnalishdagi tadqiqotlar ayni paytda ham ichki davom ettirilmogda.

Hamkorlik institut faoliyatining muhim jihatlaridan. Shu bois, OTM 30 ga yaqin mahalliy va xorijiy oliy taʼlim hamda ilmiy-tadqiqot muassasalari, jumladan, Rossiya va Belarusning turdosh oliygoʻhlari bilan hamkorlik qilib keladi.

Shu maʼnoda, Fuqaro muhofazasi instituti aholi va hududlarni favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish sohasida taʼlim, ilm-fan va innovatsiyalar yoʻnalishidagi yutuqlarni oʻzida mujassam etgan oliy taʼlim muassasasi sifatida oʻz oʻrni va mavqeiga ega.

Jumadulla SAGATOV,
Fuqaro muhofazasi instituti dotsenti

Navoiy viloyatida paxtani zamonaviy yondashuvlar asosida yetishtirish yoʻlga qoʻyildi. Kutilayotgan hosildorlik oʻrtacha 70-80 sentner baholanmoqda. Muhimi, yangi paxta navlari viloyat iqlimiga toʻliq moslashtirildi. Shoʻr tuproqqa qaramay, gʻoʻza koʻchatlari sogʻlom va serhosil oʻsdi.

Bu yilgi terimda paxtani mashinada terishga koʻproq eʼtibor qaratilyapti, asta-sekin qoʻl mehnatiga barham berilmoqda. Navoiyluk fermerlarning ish unumdorligini oshirish maqsadida oʻtgan yili viloyatga 53 ta paxta terish mashinasi keltirilgan edi. Shu bois, mavsum boshidan chigit mashinada terib olishga moslab ekildi.

Joriy yilda Navoiy viloyatiga imtiyozli kredit asosida 20 ta paxta terish mashinasi ajratildi. Shu bilan birga, yuqori umumiy zamonaviy 34 ta paxta terish mashinasi olib kelindi. Albatta, sohaga zamonaviy texnika kirib kelishi malakali mexanizatorlar tayyorlashni ham taqozo etadi. Shu maqsadda mavsum oldidan oʻquv kurslari tashkil etildi.

PAXTA DALALARIDA ZAMONAVIY TEXNIKA QOʻL MEHNATIGA BARHAM BERMOQDA

— Ayni vaqtda Navoiy viloyati paxta dalalarida mashinalarimizning ishlashini nazorat qilib turibmiz, — deydi xitoylik mutaxassis Gu Yuan. — Oʻquv jarayonida mahalliy mexanizatorlarga texnikamizni yaxshiroq tanishtirdik. Dalada amaliy mashgʻulotlar oʻtdik. Hozir ular mashinalarni bemalol boshqaryapti. Bu texnika vositalari tezligi, yuqori samaradorligi va yoqilgʻi tejamlorligi bilan ajralib turadi.

Hozir Navbahor tumanidagi paxta dalalarida ish qizgʻin. Ushbu mavsumda hududda 5866 gektarda paxta yetishtirildi. Fermer xoʻjaliklari bar yil yangi navlarni sinovdan oʻtkazdi. Jarayonga agronom va urugʻchilik bilan shugʻullanuvchi mutaxassislar jalb qilindi va natijalar kutilganidan ham aʼlo boʻlmoqda.

— Joriy yilda tumanimizdagi paxta dalalariga

gʻoʻzaning xorijiy va mahalliy navlari ekildi, — deydi Navbahor tumani hokimi oʻrinbosari Zafar Gʻulomov. — Har bir daladan oʻrtacha 50-

UCH YILDA YUZ MING BOSHGA YETADI

QASHQADARYOLIK FERMERLAR MOʻGʻULISTONDAN KOʻPROQ QOʻY OLIB KELIB, TEZROQ KOʻPAYTIRMOQCHI

“**Soha mutaxassislarining maʼlumotiga koʻra, hozir Qashqadaryo viloyatda 1263 ta qoramolchilik, 573 ta qoʻy-echkichilik, 12 ta yilgichilik, 6 ta tuyachilik, 146 ta parrandachilik, 351 ta baliqchilik, 27 ta asalarichilik, 15 ta quyonchilik xoʻjaligi faoliyat yuritmoqda.**

Boshlanishi 1-betda

— Nimasiga ikkilandingiz? Arzon sotilsa, sifatsiz boʻladimi! Qoʻy goʻshti boʻlsa, olavermaysizmi, — deya tanbeh bergan boʻldi suhbatdoshlaridan biri. — E, binoyidek edi. Faqat shu... — “Shu” deyishingiz nimasi, oqsoqol? Kecha oshxonada tushlik qilib, taomning mazasini maqtab chiqdingiz. Qolaversa, haligina qoʻshninkida yeyilgan oshning

Natijada sifati va arzon kefir, qaymoq, pishloq kabi koʻplab sut mahsulotlari isteʼmolchilarga yetkazib berilyapti. Davlatimiz rahbarining joriy yil 17-iyuldagi “Moʻgʻulistonga oliy darajadagi tashrif davomida qishloq xoʻjaligi va oziquvat sohaslarida erishilgan kelishuvlarni amalga oshirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi qarori ijrosini taʼminlash maqsadida yaqinda mazkur fermer xoʻjaligiga ming bosh zotli qoʻy olib kelindi.

goʻshti ham shundan edi. Ana, Bahodir fermerning dalasiga borsangiz, chet eldan olib kelingan bir suruv qoʻy yuribdi. Prezidentimiz baraka topsin, Moʻgʻulistonga borganida koʻp yaxshi shartnomalar tuzib keldi. Shulardan biri goʻsht, qoʻy olib kelish toʻgʻrisida boʻlgan ekan. Tadbirkorlar endi oson boʻldi, deb Moʻgʻulistondan goʻsht bilan qoʻyni bosib olib kelyapti.

— Shunday deng. Oʻsha goʻshtdan shuncha yeb, hech farqini sezmayman. Endi men ham shundan olganim boʻlsin. Bu yoqda jaydari qoʻyning bir kilogramm goʻshti 150 ming soʻmdan sotilib yotibdi. Shu pulga ikki kilo berarkan, — deya oqsoqol mamnun boʻldi.

Bu gapni eshitib, keksa hisobchi yoʻqotgan narsasini topganday boʻldi. Birdan bilan ham shundan olganim boʻlsin. Bu yoqda jaydari qoʻyning bir kilogramm goʻshti 150 ming soʻmdan sotilib yotibdi. Shu pulga ikki kilo berarkan, — deya oqsoqol mamnun boʻldi.

Hovliga kirib kelganida qoʻlidagi yelimxalta xiyla ogʻir edi. Lekin otaning yelkasidagi yuk yengillashgandi. Qoʻliga eski choʻtni olib, donalarini har tarafga surdi, qaytardi. Yakuniy natijadan yuziga tabassum yugurdi...

Bahodir Rustamov Kitob tumanida bir necha yildan buyon fermer sifatida faoliyat yuritadi. Chorvachilikda yaxshigina tajribaga ega. Dastlab mahalliy qoramollarni koʻpaytirdi. Keyinchalik boshqa mamlakatlardan ham zotdor mollarni olib kelib, boʻrdoqchilikni yoʻlga qoʻydi. Shuning evaziga fermer Kitob, Yakkabogʻ, Shahrisabz tumanlari bozorini ham goʻsht bilan taʼminlayapti. Hozir uning “Sharipov Hamroqul” fermer xoʻjaligida 150 bosh qoramol boqilyapti. Xorijlik hamkorlari koʻmagida goʻsht importini ham yoʻlga qoʻygan. Bundan tashqari, sutni qayta ishlash korxonasi ham bor. Bu yerda oyiga 100 tonnadan ortiq sut qayta ishlanmoqda.

— Prezidentimiz tashabbusi bilan xalqaro aloqalar yoʻlga qoʻyilgani chorvachilik yoʻnalishidagi fermerlar uchun katta imkoniyat boʻldi. Jumladan, tadbirkorlarga import borasida transport xarajatining 50 foizi qoplab berilyapti. Soliq imtiyozlari belgilangan. Bunday qulaylikdan foydalanmay boʻladimi? Qolaversa, bozorlarimiz qancha toʻkin boʻlsa, shuncha yaxshi, — deydi Bahodir Rustamov. — Moʻgʻulistonda bordini. U yerdagi fermerlar bilan yaqindan tanishdik. Ish tajribasini oʻrgandik. 10 ming bosh qoʻy sotib olish uchun shartnoma tuzdim. Hozir 1000 tasi olib kelindi. Tez orada yana shuncha keltiramiz. Maqsadimiz — qoʻyni koʻpaytirish. Bunga yetarlicha sharoitimiz bor. Faqat yaylov ajratilsa, boʻldi. Oʻrganishlarimizga koʻra, import qilingan qoʻylarning aksariyati ikki-uchtagacha egiz qoʻzi beradi. Shu sabab bu qoʻylarni uch yilda 100 ming boshga yetkazishni niyat qildik. Bundan tashqari, tayyor goʻsht olib kelishni ham maqsad qilganmiz. Kuni kecha 19 ming tonna goʻsht

har bir tonna paxta uchun bir million soʻmdan subsidiya qoʻshib berilishi fermerlar kuchiga kuch qoʻshdi. Karmana tumanida ham paxtani oʻz vaqtida uyushqoqlik, qisqa muddatda sifatlilik yigʻib olishga kirishilgan. Ushbu hududda yigʻim-terim jarayoniga 13 ta zamonaviy paxta terish mashinasi jalb etilgan. Maʼlumotlarga koʻra, bitta terim mashinasi sakkiz yuz terimchining ishini bajaradi. Karmanalik mexanizatorlar ham mavsum boshlanishidan oldin uch kunlik oʻquv kurslarida ishtirok etib, malaka oshirdi.

Karmanada klaster va fermer xoʻjaliklari hamkorligi muvaffaqiyatli harakatlardan biriga aylandi. Zamonaviy, resursetjamkor texnologiyalar bilan taʼminlanayotgan fermer esa shartnoma boʻyicha klasterga sifatlilik sharti toshirmoqda.

— Joriy yilda fermer xoʻjaligimizning 41 gektar yerida paxta yetishtirildi, 40 gektar maydon gʻalla uchun ajratilgan, — deydi Karmana tumanidagi “Abdurahmon Qahramon” fermer xoʻjaligi rahbari Feruz Jalilov. — Bu yil paxtaning sinovdan oʻtgan yangi navini ekdik. Uning afzalligi ertapishar va serhosilligidadir. Har yili paxtani qoʻlda terar edik, bu mavsumda zamonaviy texnika olib

sotib olish uchun kelishuv tuzdik. Tez orada goʻshtni olib kelib, bozorga chiqaramiz.

Ayni paytda chet eldan keltirilgan qoʻylar veterinariya kuzatuv i ostida Kitob tumani yaylovlarida boqilmoqda. Choʻponlarning aytishicha, hozir chorva oson moslashyapti. Mahalliy yem-xashaklar bilan oziqlanayapti. Boqish muammo emas.

Soha mutaxassislarining maʼlumotiga koʻra, ayni paytda Qashqadaryo viloyatida 1263 ta qoramolchilik, 573 ta qoʻy-echkichilik, 12 ta yilgichilik, 6 ta tuyachilik, 146 ta parrandachilik, 351 ta baliqchilik, 27 ta asalarichilik, 15 ta quyonchilik xoʻjaligi faoliyat yuritmoqda. Ularda 1 million 762 ming bosh qoramol, 5 million 109 ming bosh qoʻy-echki, 38 ming bosh yilqi, 6 million 973 ming bosh parranda parvarishlanayapti.

Joriy yil yakuniga koʻra, viloyatda mayda shoxli mollar sonini 5 million 300 ming boshga yetkazish kutilmoqda. Bugun vohada boqilayotgan qoʻylar “Hisori”, “Qorakoʻl”, “Edilboy”, “Romanov” va mahalliy zotlardan iborat. Ularning zotini yaxshilash, mahsuldorligini oshirish boʻyicha bir qancha ishlar qilinayapti. Xususan, yuqorida nomi zikr etilgan qarorga asosan, Moʻgʻulistondan 10 ming bosh zotli qoʻy olib kelindi.

Bundan tashqari, viloyatda faoliyat yuritayotgan 12 ta tadbirkorlik subyekti 11 ming 600 bosh qoʻy olib kelish tashabbusi bilan chiqqan. Buning uchun ular 27 milliard soʻmlik shartnoma tuzgan. Bugungacha Moʻgʻulistondan Yakkabogʻ tumanidagi “Kumush kuz fayzi” va “Oqtoqsh kelajagi” MCHJlarga jami 4000 bosh, Kitob tumanidagi “Sharipov Hamroqul” fermer xoʻjaligiga esa 1000 bosh qoʻy olib kelindi.

Joriy yilning 10-oktabriga qadar tadbirkorlar qoʻshimcha 6500 bosh qoʻy olib kelish boʻyicha tashkiliy choralarini koʻryapti. Ularga tijorat banklari tomonidan moliyaviy manbalar hal etib berilgan. Olib kelingan qoʻylarni Oʻzbekiston iqlimiga moslashtirish juda muhim bosqich. Shu bois, veterinariya va karantin talablari puxta ishlab chiqilgan. Qoʻylarni shu talablarga mos tarzda saqlash, oziqlantirish boʻyicha malakali mutaxassislar birtiriklangan. Ular tadbirkorlarga bu borada zarur maslahatlar berib bormoqda.

Qaror talablaridan kelib chiqqan holda, Moʻgʻulistondan olib kelingan 10 ming bosh qoʻy Qashqadaryo sharoitida naslchilik-seleksiya ishlari yordamida koʻpaytiriladi. Natijada ular soni 2029-yil yakuniga qadar 100 ming boshga yetkazilishi kerak. Hozir tadbirkor-chorvodorlar shu maqsadni koʻzlab, samaradorlikka erishish harakatida. Muhimi, bu ishlar natijasida bozorlarimiz obod boʻladi, oziq-ovqat narxi barqarorlashadi, aholining ehtiyoji qoplanadi.

Akbar RAHMONOV,
“Yangi Oʻzbekiston” muxbiri

kelindi. Hosilni toʻliq terim mashinasida yigʻib olishni rejalashtirganmiz. Ushbu yangi texnika vositalari paxtani juda sifatlilik teradi. Avval 20 kunda qoʻlda teradigan paxtani ular yordamida bir kunda yigʻib olish imkonini bor. Xorijdagi dalalarda zamonaviy terim mashinalarini koʻrib, havas qilardik. Uyma-uy yurib, terimchi izlab sarsan boʻlgan va hosilimiz sovuq ob-havoga qolib ketgan kunlarimiz ortda qoldi. Endi oʻzimizda ham shunday imkoniyatga ega texnika bor. Bunday qulaylikdan juda xursandmiz.

Maxsus texnika vositalari paxta hosilini birin-ketin klasterning qabul punktiga tashimogda. Ushbu maskanlarda ham paxta hajmini hisob-kitob qilish boʻyicha shaffof tizim yaratilgan.

Muhimi, bugungi dehqon va fermerlar paxta yetishtirishdan qoʻrqmayapti, aksincha, tarmoq yil sayin sardaromad yoʻnalishiga aylanib, agrar sohadagi tadbirkorlar, paxta-toʻqimachilikka ixtisoslashayotgan fermer xoʻjaliklari soni ortib bormoqda. Terim jarayoni mexanizatsiyalashtirilayotgani sabab mavsum samarali va barakali boʻlmoqda.

Gʻolib ABDUSALOMOV,
“Yangi Oʻzbekiston” muxbiri

SO‘Z VA AMAL BIRLIGI

YOSHLAR UCHUN OLIY IBRAT MAKTABIDIR

Shohrux QO‘CHQOROV,
“Turonbank” ATB boshqaruvi
raising matbuot kotibi

Prezidentimizning AQSHga amaliy tashrifini yil tashrifi, deyish mumkin. Bu – tashrif manzili aynan AQSH bo‘lgani uchun emas, balki 38 million nufusli o‘zbekistonliklarga katta manfaat olib keladigan voqealarga boy bo‘lgani uchun. Qanday manfaat, bizga qanaqa foydali jihatlari bor deysizmi?

Birinchidan, davlatimiz rahbari 22-sentabr kuni Nyu-York shahrida nufuzli delegatsiyalar rahbarlari, xalqaro tashkilotlar va AQSHning yirik kompaniyalari yetakchilari bilan 20 ga yaqin uchrashuv o‘tkazdi. Tasavvur qilyapsizmi: bir kechaning o‘zida 20 ga yaqin muloqot! Vaqt va jismoniy imkoniyat nuqtayi nazaridan ilojisizdek ko‘ringan ushbu uchrashuvlarning har birida, albatta, hamkorlikni rivojlantirish, investitsiyalarni ko‘paytirishga doir muhim kelishuvlarga erishildi. Bu — yangi korxonalar, daromadli va muqim yangi ish o‘rinlari, siz u uchun imkoniyat degani.

kuchaymoqda, texnologik va ijtimoiy tengsizlik keskin oshmoqda, iqtisodiy va gumanitar inqirozlar ortib bormoqda. Bularning hammasi mutlaqo yangi, xavotirli geosiyosiy voqelikni vujudga keltirmoqda. Shu bilan birga, mamlakatimizdagi islohotlar, xususan, ta‘lim, sog‘liqni saqlash, gender tenglik va ijtimoiy farovonlik sohalaridagi yutuqlar biz, yoshlarni yanada faol va mas‘uliyatli bo‘lishga undaydi. Zero, ustuvor maqsadimiz mamlakatimizda yashayotgan har bir oila, har bir fuqaroning hayotini tubdan o‘zgartirish, inson qadri va

Ikkinchidan, Prezidentimiz BMT Bosh Assambleyasi 80-sessiyasida yangi O‘zbekistonning so‘zi va amali birligini butun dunyoga ko‘rsatdi. Ya‘ni davlatimiz rahbari bundan 8 yil oldin o‘sha yuksak minbarida Markaziy Osiyoni tinchlik, yaxshi qo‘shnichilik va sheriklik makoniga aylantirishga qat‘iy qaror qilinganini e‘lon qilgan edi. O‘sha paytda mintaqamizdagi vaziyatdan kelib chiqib, kimdir ishonchi yoki ishonmadi, bunisi bizga qorong‘i, lekin bu ishning amalga oshishiga shubha bilan qaraganlar ko‘p edi, nazarimda.

Ha, mantiqan ham bu ish juda qiyin edi. Lekin Prezidentimizning qat‘iy siyosiy irodasi, oqilona tashqi siyosati evaziga ko‘zlangan maqsadga erishildi. Davlatimiz rahbari BMT yuksak minbarida turib ta‘kidlaganidek, “Biz bu strategik maqsadga erishdik. Yopiq chegaralar, hal etilmagan bahs va nizolar davri tarixda qoldi”.

Buning totli mevasi, imkoniyatlaridan mintaqamizning millionlab aholisi, o‘zbekistonliklar ham bahramand bo‘lyapti, albatta.

Masalaning yana bir muhim jihati ham bor: Prezidentimiz BMT minbarida turib, xalqaro jamoatchilikka bir muammoni hal qilamiz deb va oradan 8 yil o‘tib, o‘sha yuksak minbarida masala hal bo‘lganini aytdi. Bu so‘z va amal birligidir.

Bugungi o‘zaro ishonch inqirozi kuzatilyotgan bir paytda yangi O‘zbekistonning so‘zi va amali birligi butun dunyoga o‘ziga xos signal bo‘ladi: yangi O‘zbekiston ishonchli do‘st, hamkor. O‘z navbatida, o‘zaro hamkorlik, investitsiya kabi milliy taraqqiyotimiz bilan bog‘liq masalalarda ustuvorlik beradi.

Ayniqsa, davlatimiz rahbarining nutqi biz, yoshlar uchun katta ilhom manbai bo‘ldi. Dunyo miqyosidagi murakkab geosiyosiy vaziyatda O‘zbekistonning tinchlik, hamijhatlik va adolatga asoslangan tashqi siyosatga sodiqligi bizni juda-juda faxrlantirdi.

Nutqda qayd etilganidek, hozir xalqaro institutlarning o‘rni va roli zaiflashmoqda, qarama-qarshilik, nizo va urushlar

farovonligini oshirish ekan, bunga barchamiz birdek mas‘ulmiz.

Yangi O‘zbekistonning yosh fuqarosi sifatida yurtimizdagi islohotlarni qo‘llab-quvvatlaymiz va ularda faol ishtirok etishga tayyormiz. Prezidentimizning endi barcha tizimdagi rahbarlar yoshlarning ovozi e‘shitishga majbur, degan talabi bizga yanada ishonch bag‘ishlaydi.

Prezidentimiz nufuzli anjumanda BMT Xavfsizlik kengashini transformatsiya qilish va tarkibini kengaytirish zarurligini bildirdi. Rivojlanayotgan davlatlar manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan ushbu tashabbus biz, yoshlar uchun yanada adolati va teng huquqli dunyo qurishga xizmat qiladi.

Bizni eng xursand qiladigan jihati, BMT yuksak minbarida yurtimizdagi islohotlar samarasi e‘tirofi baralla yangradi. Mamlakatimizda kambag‘allik darajasi 35 foizdan 6,6 foizgacha qisqartirilgani, ta‘lim va ilm-fan sohasi zamon talablariga mos o‘zgartirilayotgani, innovatsion tarmoqlar va texnologik sanoat korxonalari barpo etilyotgani, “yashil” energetika va transport infratuzilmasi modernizatsiya qilinayotgani, kichik biznes jadal rivojlanayotgani va natijada millionlab yangi ish o‘rni ochilyotgani dunyo ahlini qanchalar hayratlantirgan bo‘lsa, o‘zbekistonlik yoshlar qalbini shuncha faxr-iftixorga to‘ldirdi.

Ayniqsa, mamlakatimizda maktabgacha ta‘lim qamrovi 27 foizdan 78 foizga oshgani, oliy ta‘lim bilan qamrov esa 9 foizdan 42 foizga yetgani, albatta, har qancha faxrlanishimizga arziydi. Tarixan juda qisqa muddat — 7-8 yilda erishilgan bu natija dunyo ta‘lim tizimi uchun ham namunali ko‘rsatkichdir. Shu ma‘noda, pedagoglarning o‘zaro tajriba va bilim almashishi uchun yagona xalqaro platforma yaratish maqsadida O‘zbekistonda Butunjahon professional ta‘lim sammitini o‘tkazish taklif etilgani juda o‘rinli bo‘ldi.

Umuman olganda, Prezidentimizning ushbu nutqi biz, yoshlarga katta ishonch, kelajakda yanada yuksak marralarga erishish uchun kuch-quvvat beradi.

2025-yil 4-oktabr,
204-son

Yangi tahrirdagi
Konstitutsiyamiz muqaddimasida
“davlatchiligimiz rivojining uch
ming yildan ziyod tarixiy tajribasi,
shuningdek, jahon sivilizatsiyasiga
beqiyos hissa qo‘shgan buyuk
ajdodlarimizning ilmiy, madaniy va
ma’naviy merosi” alohida
ta’kidlanadi.

CHIG‘ATOY ULUSINING PAYDO BO‘LISHI VA PARCHALANISHI

XIII asrdagi mo‘g‘ul istilosi shu davr kishilari hamda ularning avlodi shuuriga juda qattiq ta‘sir o‘tkazdi. Natijada mo‘g‘ul xalqi va tarixini o‘rganish deyarli istilo bilan bir paytning o‘zida boshlanib ketdi. Kutilgan fojiga yo‘liqqan Osiyo va Sharqiy Yevropa mamlakatlari xalqlari – arab, fors, rus, arman, gruzin, polyak, xitoy, venger, nemis tillarida mo‘g‘ullar yurishi, jang qilish usullari, qo‘shini tuzilishi, odamlarni shafqatsiz va ommaviy qirishi, vayron etilgan shahar hamda qishloqlar, buzib tashlangan kanallar, bog‘-rog‘lar haqida afsus bilan ko‘plab ma‘lumotlar yozib qoldirildi. Istilodan so‘ng o‘rnatilgan mo‘g‘ullar boshqaruv tizimi, ularning dunyoqarashi, turmush tarzi xususida ham mufassal xotiralar hamda hikoyalar qayd etildi.

Mazkur manbalarning o‘ziga xosligi shundaki, zabt etilgan mamlakatlarning bu mavzuda yozgan barcha mualliflari hamda ularning avlodlari o‘zi guvoh bo‘lib yoki ota-bobolaridan eshitganlari haqida hikoya qilgan ekan, mo‘g‘ul istilosini xalqlar qismatidagi buyuk musibat sifatida baholagan. Holbuki, mualliflarning ba‘zilari sharoit taqozosi bilan mo‘g‘ullar xizmatida yurgan va ko‘p hodisalar guvohi bo‘lgan. Masalan, arab tilidagi Abul Fazl ibn Muhammad Jamoliddin al-Qarshiyning “Al-mulhaqot bis surah” (“Suroh lug‘atiga ilovalar”) va fors tilida bitilgan Juvayniyning “Tarixi Jahongusho” (“Jahon fотиhi tarixi”), Fazlulloh Rashiddinning “Jome at-tavorix” (“Solnomalar to‘plami”), “Shuabi panjona” (“Nasabnoma”), “Nasabnomai muluk” (“Podshohlar shajarasi”), Abdulloh Vassofning “Tarixi Vassof” (“Vassof tarixi”) kabi asarlari o‘sha davr haqida to‘liq ma‘lumot beradi.

Muhammad Jamoliddin Qarshiyning ma‘lumotiga ko‘ra, Chingizxonning Movarounnahrda hujumi 1219-1220-yillarda ro‘y bergan. Muarix bunga sabab Olmaliq xoni To‘g‘rulxon (Buzarxon) va naymanlar yo‘lboshchisi Kuchlukxon Sagizi o‘rtasidagi adovat ekanini aytadi va ushbu bahona Xorazmshohlar tomon yurishlarini rejalashtiradi. Olmaliq hozirgi G‘ulja va Xitoyning shimoli-g‘arbidagi Ili daryosi qirg‘og‘ida joylashgan Yettisuvdagi shahar bo‘lgan. Bu shahar Oltin O‘rdadan Markaziy Osiyo, Mo‘g‘uliston va Xitoyga olib boradigan karvon yo‘lidagi muhim savdo markazi edi.

Muarixning bayoniga ko‘ra, mo‘g‘ullar qatl va zo‘ravonlik yo‘li bilan Xorazmshohlar sulolasiga hujum qilib hijriy 617-yilning muharram oyi (1220-yil mart-aprel)da Movarounnahrni, 618-yil muharram oyining 9-sanasi (1221-yil fevral-mart)da Marvni, o‘sha yili safar oyi (1221-yil mart-aprel)da Xorazmni, safar oyining 16-sanasi (1221-yil 10-aprel)da Hiromni, jumodus soniyning 8-sanasi (1221-yil iyul-avgust)da G‘aznani egalladi. Bunda ko‘p shaharlar ikki-uch va undan ko‘p oy davomida qamalga dosh bergan, ammo oxir-oqibat mag‘lub bo‘lgan.

Chingizxon Xurosondan qaytgach, 624-yil ramazon oyining 10-sanasi (1227-yil 24-avgust)da 72 yoshida vafot etdi.

Ulusning paydo bo‘lishi

Zabt etilgan hududlar Chingizxon hayotligidayoq to‘rt ulusga bo‘lingan va o‘g‘illariga taqsimlab berilgan. To‘ng‘ich o‘g‘li Jo‘jiga, aniqrog‘i, uning farzandi Botuga Irish daryosidan g‘arbdagi yerlar topshirildi. Boisi, Jo‘ji (Tushi) otasidan oldinroq — hijriy 622 (1225) yilda vafot etgan. Xorazmning shimoli va Sirdaryoning quyi oqimi ham Jo‘ji ulusiga kirgan.

O‘qto‘yga esa Oltoy va Tarbag‘atoy tekkan, kenja To‘li esa otasining asl yurtini, ya‘ni Mo‘g‘uliston, Janubiy Sibirni olgan.

Chig‘atoyga kelsak, unga Movarounnahr, Qashqar, Badaxshon va Balx viloyatlari berilgan hamda otaliq etib Qorajar no‘yon tayinlangan. Chig‘atoy Qorajar no‘yon (Amir Qorajar) maslahati varozilisiz hech bir ishga qo‘lurmagan. Rashiddinning ma‘lumotiga ko‘ra, Chingizxon vafotidan so‘ng Chig‘atoyga 4000 askar berilgan. Ularning boshliqlari, o‘z navbatida, barlos (Qorajar no‘yon), jaloyir (Muka no‘yon), qavchin va orlot qabilalaridan bo‘lgan. Ibn Arabshohning ma‘lumotiga ko‘ra, qavchinlar Amudaryo shimoli, Buxoroning sharqiy tomonlarida, barloslar Qashqadaryo vohasida, orlotlar Afg‘oniston

shimolida yashagan. Keyinchalik Mahmud Yalavoch ham siyosat yuritishda shu qabilalarga suyanib ish ko‘rgan.

Xondamirning ma‘lumotiga ko‘ra, Chingizxon o‘limidan so‘ng Chig‘atoy Beshbaliq (Bish-Bolog‘) shahrini poytaxt etib belgilagan. Asosan hukmronligi Olmaliqdagi Il-Alargu (al-Alargu) shahrida o‘tgan. Mituqon, Yisu, Baydar, Sarbon kabi farzandlari bo‘lgan. Chig‘atoyning merosxo‘ri — Mituqon 617 (1220-1221) yilda Beroiyon qal‘asi (Kobul, Xulm va Balx o‘rtasidagi tog‘li hududda joylashgan shahar)da otasidan avval vafot etgan. Chingizxon uning uchun qasos olib, qal‘ani egallagandan so‘ng bolalar va ozod ayollardan tashqari barcha aholini qatl etishga buyruq bergan.

Boshqaruv tizimi

XIII asr boshlarida Yeke mongol (Buyuk mo‘g‘ullar davlati) ulusi shakllanishi, uning barqarorligini ta‘minlash uchun markaziy hokimiyatni barpo etish zarurati paydo bo‘ldi. Ulkan hokimiyatni boshqarish uchun yozma huquqiy normalar va qonunchilikni ishlab chiqish taqozo etildi.

Avvaliga saltanatda mo‘g‘ullarning siyosiy tartibi o‘rnatildi. Bunda Chingizxon oliy sud hokimiyatini joriy etib, uni faqat xoqon va xonga bo‘ysunuvchi tizim etib shakllantirdi. Dastlab oliy sudya etib tayinlangan Shigi Quduqu (yoki Sigi Qutuqu) imperiyaning barcha aholisi ustidan nazorat qilish uchun mas‘ul etib tayinlandi. Uning vazifasi keyinchalik vorislari asta-sekin o‘rnatgan mo‘g‘ul sud mashinasi prototipi — yarg‘uni ifodalagan. Bu atama mo‘g‘ulcha “jarg‘u” so‘zidan olingan bo‘lib, ish, shikoyat, adolat degan ma‘noni anglatadi. Joylarda odil sudlovni viloyat hokimlari va harbiy qism qo‘mondonlari amalga oshirgan. Maxsus sud organi — yarg‘u devoni bo‘lib, unga bosh qozi rahbarlik qilgan. Sud muassasalarining quyi tizimi yarg‘u (sudya)lar boshchiligidagi mahalliy sudlar edi. Ular kichik ishlarni ko‘rib chiqi boshlagan. Keyinchalik mo‘g‘ullar islom dinini asta-sekin qabul qilishi bilan musulmon sudyalari — qozilar Chig‘atoy ulusi boshqaruvidan o‘rin ola boshlagan.

Xonlarning qonunchilik faoliyati natijasi mahalliy hukmdorlarning maktablari, yorliqlari, farmoniyshlari edi. Xon amirlarga va mahalliy amaldorlarga yorliqlarni topshirgan. Ularning

sodiqligini nazorat qilish uchun maxsus vakillari — bosqoqlardan foydalangan. Bosqoqlarning vazifasi amirlar faoliyatini uzviy nazorat qilishdan iborat edi. Bunda mo‘g‘ul qonun-qoidalarining ahamiyati katta bo‘lgan, albatta. Qonunlar va qoidalar to‘plami “Buyuk yaso” yoki oddiygina “yaso” deb atalgan.

“Buyuk yaso” Chingizxon tuzugi (qonuni) ning nomi bo‘lib, rivoyatlarga ko‘ra, u 1206-yilda umummo‘g‘ul qurultoyida e‘lon qilingan va unga Chingizxonning vorislari qat‘iy amal qilgan. Bizgacha na mo‘g‘ulcha asl nusxada, na to‘liq tarjimasi yetib kelgan. Shu bois, bu haqda, asosan, Sharq manbalari, jumladan, Juvayniy, Rashiddiddin, Hofizi Abro‘, Mixrond, Xondamir, Ibn Battuta, Abul Faraj, Maqriyzi va boshqalar asarlari orqali bilamiz.

Yaso va shariat o‘rtasida doimo katta ziddiyat bo‘lgan. Bunga sabab, mo‘g‘ullar, hech bo‘lmaganda islomni qabul qilgunlariga qadar, har qanday hokimiyatni yo‘q qilib, o‘z qonunlari va nasabini oliy etib ko‘rsatish bilan murosaga kelgan. Shunga qaramay, ularning har biri o‘z ta‘sir doirasiga ega bo‘lgan va Markaziy Osiyoda asrlar davomida birga qo‘llab kelingan. Chig‘atoy xonlari uchun ikkala tizim o‘rtasidagi muvozanatni topish oson kechmagan. Keyinchalik Chig‘atoy ulusining ba‘zi xonlari legitimlik masalasida butunlay islom diniga o‘tib, mahalliy xalq bilan yaqinlashuv yo‘lini tanlagan. Shunday xonlardan biri Tarmashirinxon bo‘lib, Ibn Battutaning so‘zlariga ko‘ra, u yasoning o‘ziga xos tomonlarini bekor qilgan va hatto “eng jirkanch siyosiy tizim” deb belgilagan.

Boshqaruvdagi merosxo‘rlik masalasiga kelsak, Chingizxon vafotidan keyin o‘zini to‘g‘ridan to‘g‘ri uning avlodlari deb tasniflay olmagani kuchli aristokrat urug‘lar eski omil, ya‘ni “oltin urug‘” asosida yuqori hokimiyat uchun o‘z huquqlarini oqlashga intilgan. Qoida tariqasida, ota-bobolariga turmushga chiqqan chingiziy malikalar orqali (ya‘ni xonning kuyovi sifatida) hokimiyatga yaqinlikni da‘vo qilib, taxtni ko‘zlagan.

XIV asming birinchi choragida mo‘g‘ul vorislari o‘rtasida boshlangan siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy aloqalar tufayli ulus tarixida katta burilishlar xususidan, boshqaruv jarayonida islohotlar yuz bergan. Bu vaqtga kelib, Chig‘atoy xonadoni vakillari chingiziy qadriyatlariga qarshi chiqi boshlagan. Ulus hududi kengayishi bilan mamlakat boshqaruvida yangi tizimlar shakllana borgan. Guruhbozlik kuchaygan. Yaso qonuni birmuncha unutilib, ulusda diniy qarashlar yangilangan, ijtimoiy hayot o‘troqlashuv tomon yuz tutgan.

Movarounnahrda ko‘chmanchi zodagonlar qatlami shakllangan. Ular islom dinining o‘troq madaniyatiga tobora ko‘p moslashsa-da, ko‘chmanchilik qonunlariga ham sadoqat bilan xizmat qilgan. Ularning eng asosiy muammosi ko‘chmanchi yoki o‘troq bo‘lish yoxud islom madaniyatini qabul qilish yoki qabul qilmaslikda emas, balki umuman islom madaniyati va o‘troq jamiyatlar bilan qanday muloqot o‘rnatish hamda o‘troq xalq ustidan nazoratni saqlab qolish haqida edi.

Chig‘atoy ulusining markaziy boshqaruv qarorgohi Olmaliqdan yanada yaqiniga — Qarshiga

(ba‘zi xonlar davrida Samarqandga qadar) ko‘chirilgan. Mintaqada islomlashuv jarayoni jadallashgan. Hatto tangalar xon nomiga qo‘shimcha maqovli unvonlar bilan zarb etila boshlagan. Hukmdorlar qurultoylarda qatnashmay qo‘ygan, mahalliy xalq bilan yaqinlashuv yuzaga kelgan. Bu esa yasoga butunlay nomutanosib holat edi.

Bu davrga kelib, imperiya markazida boshqaruv xitoylashuv siyosati tomon o‘zgargan bo‘lsa, Movarounnahr hali-hanuz chingiziylik qonuniyatlar asosida idora etilyotgan edi. Biroq Qaydudan so‘ng bu holat uzoq cho‘zilmadi. 1340-yildan boshlab Chig‘atoy ulusida

Movarounnahrda munosabat masalasida qarama-qarshilik kuchaydi. Yettisu, Sharqiy Farg‘ona va Sharqiy Turkistonning ko‘chmanchi mo‘g‘ullari bilan Movarounnahrda o‘rnashib qolgan jaloyir va barloslar Yettisuvdagi mo‘g‘ullarni 1340-yildan boshlab Chig‘atoy ulusida

yo‘nalishdagi tafovut kuchaydi. Chig‘atoy ulusida ko‘chmanchilik qadriyatidan farqli o‘laroq hayot tarzi to‘liq o‘troqlashuv tomon keta boshladi. Yettisu, Sharqiy Farg‘ona va Sharqiy Turkistonning ko‘chmanchi mo‘g‘ullari Movarounnahr chig‘atoylarini yaso, Chingizxon tuzuklaridan yuz o‘g‘irganlikda, ko‘chmanchi turmush tarzi an‘analariga xiyonatda ayblab, ularni “qarounnaslar” (duragaylar — turli irqqlarning aralashmasi) deb atay boshladi. O‘z navbatida, jaloyir va barloslar Yettisuvdagi mo‘g‘ullarni qoloq va qo‘pollikda ayblab, “jete”, ya‘ni qaroqchilar deb atadi.

Parchalanishi

Chig‘atoy vafotidan so‘ng bir necha xon chegarani aniq belgilash, kengaytirish, xususiy erkin boshqaruv tizimini shakllantirish, soliqlarni o‘zlashtirish kabi turli siyosiy qarashlar bilan hududiy mustaqillikni qo‘lga kiritishga urinib ko‘rgan. Ulusni nabirasi Qora Xulagu boshqargan, ammo Guyukxonning siyosiy nuqtayi nazari sababli taxtdan olinib, o‘miga amakisi Yesu Munke ibn Chig‘atoy xon etib ko‘tarilgan. Guyukxon vafotidan so‘ng Qora Xulagu yana taxtga qaytgan. So‘ng farzandi Muborakshoh, O‘rkina Xotun, Olg‘u, Baroqxon, Niqboy, Bug‘o Temur, Duvaxon kabilar o‘z davrida har qanday yo‘l bilan bo‘lsa-da ulus boshqaruvini to‘laligicha qo‘lga olishga uringan.

Siyosiy hududlar bir qisqarib, bir kengaygan. Biroq Kebeixon hukmronligiga qadar siyosiy holat barqaror bo‘lmagan. Undan so‘ng taxtni inisi Tarmashirin boshqargan. Uning davriga kelib, ulusdagi boshqaruv butunlay o‘zgarib ketgan. Boshqaruvda yaso inkor etilib, hokimiyat mahalliy prinsiplarga tayangan holda o‘ziga xos yangicha ko‘rinishda idora etilgan. Tarmashirindan so‘ng ulus goh Chig‘atoy, goh O‘qtoy vakillari qo‘liga o‘tib turgan. Chig‘atoy ulusi so‘nggi xoni Qozonxonga suiqasd natijasida ulus inqirozga uchrach, davlat sharqiy va g‘arbiy qismlarga bo‘linib ketgan. Keyinchalik Tug‘luq Temurning mamlakati birlashtirishga qaratilgan sa‘y-harakati natija bermagan. Chig‘atoy ulusidagi bu kabi to‘xtovsiz tashqi va ichki urushlar sabab saltanatning Xitoy iqtisodiyotiga qiziqishi ortgan. Hindiston orqali suv aylanma yo‘li ochilishi esa Chig‘atoy ulusining iqtisodiyotiga qattiq zarba bergan. Bu esa mo‘g‘ullarning Movarounnahrda boshqaruvi parchalanishiga olib kelgan.

Sanjar BEKMURODOV,
Toshkent amaliy fanlar universiteti
katta o‘qituvchisi, erkin tadqiqotchi

Shahrizoda HAZRATQULOVA,
“Yangi O‘zbekiston” muxbiri

Prezidentimizning xorijiy davlatlarga tashrifini har safar diqqat bilan kuzataman. Tashrif davomidagi muzokaralar va ularning natijalaridan shu mamlakat fuqarosi sifatida quvonaman. Chunki imzolangan hujjatlar va ular asosida mamlakatimizga kiritiladigan investitsiyalar yurtimiz ravnaqi, xalqimiz farovonligi uchun muhim ahamiyat kasb etishini yaxshi bilaman. Qolaversa, bu farovonlik butun xalqimiz qatori mening ham hayotim va taqdirimga ijobiy ta’sir ko’rsatishini chuqur anglayman.

G’URURLANDIM, HAVAS QILDIM

Davlatimiz rahbarining AQSHga bu galgi tashrifi tom ma’noda tarixiy ahamiyatga ega bo’ldi. Binobarin, tashrif davomida erishilgan natijalar shu qadar ulkan, salmoqliki, butun dunyo havas qildi, desak yanglishmaymiz. Buni AQSH Prezidenti Donald Trump ham Prezidentimiz bilan muloqot chog’ida alohida ta’kidladi. Xususan, Uzbekistan Airways bilan Boeing korporatsiyasi o’rtasidagi kelishuvga muvofiq, O‘zbekiston 8 milliard dollardan ortiq mablag’ evaziga 22 ta Boeing 787 Dreamliner samolyotini xarid qilishni mamnuniyat bilan qayd etdi. Bu AQSHda 35 mingdan ziyod ish o’rni yaratish imkonini berishini Truth Social ijtimoiy tarmog’ida ham yozdi.

Darhaqiqat, Prezidentimiz Nyu-Yorkka tashrifi davomida AQSHning yigirmadan ziyod korporatsiya va banklari rahbarlari bilan uchrashdi. Muzokaralarda o’zaro hamkorlik masalalari va ularning kelajagi

muhokama qilindi. Natijada fuqaro aviatsiyasi, energetika, innovatsiyalar, tog’-kon sanoati, kimyo, moliya va boshqa ko’plab sohalar bo’yicha shartnomalar va istiqbolli loyihalar shakllantirildi.

BMT Bosh Assambleyasining 80-yubiley sessiyasi tadbirlari doirasida Prezidentimiz qator xorijiy davlatlar va xalqaro tashkilotlar rahbarlari bilan uchrashdi. Uchrashuvlarda hamkorlik istiqbollari ko’rib chiqildi.

Prezidentimiz BMT Bosh Assambleyasining 80-yubiley sessiyasidagi nutqida mintaqaviy va global ahamiyatga ega dolzarb masalalar yuzasidan nihoyatda muhim takliflarni ilgari surdi. Bu takliflar xalqaro tashkilot sessiyasi qatnashchilari tomonidan mamnuniyat bilan kutib olindi. Bir qarashda men keltirayotgan fakt va misollar takror tuyulishi mumkin. Lekin yuqorida qayd etganimdek, ular keltiradigan natija va samara barchamiz uchun manfaatli. Shuning uchun ham bu haqda fikr bildirishni zarur deb hisoblayman. Binobarin, bular butun mamlakatimiz aholisi qatori meni ham juda quvontirdi. Shunday tabarruk zaminda tug’ilganimdan, shunday ulug’ xalqning farzandi ekanimdan qalbm fخر-iftixor bilan to’lib-toshdi.

O’rmi kelganda yana bir gapni aytmochchimam: o’zim AQSHning Vebster universitetini bitirganman. Shu bois, Prezidentimizning uchrashuvlari va BMT Bosh Assambleyasi sessiyasi ishlarini ijtimoiy tarmoqlar orqali katta qiziqish bilan kuzatib bordim.

Davlatimiz rahbarining Nyu-Yorkka tashrifi so’ngida AQSHda ishlayotgan va istiqomat qilayotgan vatandoshlarimiz hamda “El-yurt umidi” jamg’armasining ushbu mamlakatdagi nufuzli universitetlarda tahsil olayotgan stipendiatlari bilan uchrashuvini kuzatib, juda quvondim, hayajonlandim. Mamlakatimizda yosh avlodga yaratilgan imkoniyat va sharoitlar tufayli minglab o’zbek yoshlari xorijiy davlatlar universitetlarida o’qimoqda. Birgina AQSHda bugun

500 dan ziyod o’zbek yigit-qizi tahsil olayotgani qanday yaxshi! Ochig’i, ularga havasim keldi va ta’limning magistratura bosqichini AQSH universitetlaridan birida o’qishni niyat qildim.

MILLIY AN’ANALAR MEZONI QAYERDA?

Bir necha oy muqaddam vohaning chekka bir qishlog’ida kamtarona, ammo nihoyatda fayzli to’yda mehmon bo’ldik. U yerda na dabdabali to’yxona, na dabdabali mashinalar bor edi. Kuyovning hovlisida, uzum ishkamlari ostida yozilgan dasturxon atrofiga eng yaqin qarindoshlar, qo’ni-qo’shnilar jam bo’lgandi. Dasturxonga ham o’n besh xil salat emas, balki o’zimizning milliy taomlarimiz, sarxil, yangi uzilgan meva-sabzavotlar tortilgandi. Hech kim bir-birining kiyimiga yoki taqinchog’iga e’tibor bermas, aksincha, hammaning diqqati yosh kelin-kuyovga, ularning ota-onalariga qaratilgan. U yerda ortiqcha isrofgarchilik va soxta takalluflardan xoli bo’lgan samimiy muhit hukmron edi. Eng muhimi, yoshlarning yuz-ko’zidagi baxtiyorlik, ota-onalar chehrasidagi xotirjamlik har qanday hashamatdan ustun turardi. Ana o’shanda to’yning fayzi uning qanchalik qimmat o’tganida emas, balki qanchalik samimiy va xolis niyatlar bilan o’tkazilganida ekaniga yana bir bor amin bo’ldim.

Xalqimizning azal-azaldan to’y-tomoshaga, tantanaga o’chligi bor gap. Bir piyola choy ustidagi gurgundan tortib, uzoq kutilgan farzandning dunyoga kelishigacha bo’lgan har bir shodiyonani o’zgalari bilan baham ko’rish, dasturxon yozib, elga osh berishni qon-qonimizga singib ketgan ezgu fazilat deyishdan boshqa imkonimiz ham yo’q. Bularning ichida nikoh to’ylari alohida o’rin egallaydi. U nafaqat ikki yoshning baxt ayyomi, ayni paytda oilalarning quvonchi, urug’-aymoqlar diydorlashuvi hamda mahalla-ko’yning birdamligini namoyon etuvchi muhim ijtimoiy hodisa hamdir. Aslida, tarixan ham to’ylarimiz jamoaviylikni mustahkamlaydigan, ijtimoiy aloqalarni bog’laydigan, yoshlarga esa oila muqaddasligini uqtiradigan muhim institut vazifasini o’tagan.

Undagi har bir udum zamirida o’ziga xos ijtimoiy-tarbiyaviy merosiylik yotadi. Bu an’analar zamirida muayyan ma’no, ajdodlardan avlodlarga o’tib kelayotgan chuqur hikmat mujassam. Biroq achinarlisi shundaki, ayniqsa, oxirgi yillarda ana shu muqaddas an’ananing asl mohiyatiga putur yetib, uning o’rnida soxta obro’, manmanlik va isrofgarchilik kabi illatlar urchib bormoqda. Asl qadriyatlarimiz izini “trendlar”, samimiyat o’rnini esa soxta savlat egallayotgani, albatta, tashvishlidir.

Nafaqat poytaxtimizda, balki vohayu vodiydagi ko’plab to’y marosimlarida ishtirok etishga va ularni kuzatishimizga to’g’ri keladi. Har gal deyarli bir xil manzaraga guvoh bo’laman: bir-biridan hashamatli to’yxonalar, yuzlab dollarlik kelinlik liboslari, o’nlab qimmatbaho avtomobillardan iborat karvonlar, falon pulga taklif etilgan “yulduzlar” va eng achinarlisi, uvul bo’layotgan noz-ne’matlar. Yaqinda bir tanishimning to’yida dasturxonga o’n xilga yaqin salat, bunga qo’shimcha besh turdan ziyod issiq ovqat ham tortildi. Yarim tungacha davom etgan bazmdan so’ng stollarga qarab, negadir dil ezilar ekan. Taomlarning yarmidan ko’piga, salatlarining esa deyarli to’rtidan uch qismiga hech kim qo’l urmagan edi. Ofitsiantlar yarimlarga laganlarni yig’ishtirib olayotganida xayolimdan bir fikr o’tdi: axir shu yerdagi birgina stolning xarajatiga bir talababning bir yillik kontrakt to’lovini bemalol to’lash mumkin edi-ku. Xuddi shunday an’analar muhitida o’sib-ulg’aygan mening xayolimga bunday iqror qayerdan keldi, bilmayman.

“Ko’z-ko’z qilish”, “birovdan kam bo’lmalik” istagida uyushtirilgan o’sha kechaning o’zida qancha oilaning bir necha oylik rizqi sovrurildi-ya! Bu holatni hech qanday vaj bilan oqlab bo’lmaydi. Qolaversa, endilikda to’ydan avvalgi va keyingi “mayda” tadbirlar ham dabdaba bobida asosiy marosimdan qolishmaydigan darajaga yetgan. “Love story” deb ataluvchi videoroliklarni suratga olish maqsadida tog’u toshlarga, hatto chet ellarga borishlar, bir necha kunlab davom etadigan fotosessiyalar, “oqshom libosi” va “ertalabki libos” kabi tushunib bo’lmas sarf-xarajatlar odatiy holga aylanib bormoqda.

Boshqa bir viloyatda esa “kuyov navkar” degan yangi bir dabdabali “udum”ga guvoh

bo’ldim. Bir xil, qimmatbaho rusumdagi o’nga yaqin mashinadan iborat karvon kelinning uyiga karnay-surnay sadolari ostida kirib keldi. Keyinroq ma’lum bo’lishicha, kuyov tomon ushbu mashinalarni atigi bir kunlik namoyish uchun katta mablag’ evaziga poytaxtdan chaqirtirgan ekan. Bundan ko’zlangan maqsadimiz nima o’zi? Yosh oilaning poydevorini mustahkamlashmi yoki mahalla-ko’y o’loldida soxta savlat namoyish etishmi?

Aslida, bunday holatlar kuyov bolaga ham, uning oilasiga ham ulkan ruhiy bosim yuklaydi. Axir yoshlarning aksariyati bu kabi xarajatlarni o’z kuchi bilan qoplashga qodir emas. Oqibatda

Jonibek ALIJONOV,
“Yangi O‘zbekiston” muxbiri

“oyog’ini ko’rpasidan tashqariga uzatishga” majbur bo’lmoqda. Bunday holat esa jamiyatda nosog’lom raqobat muhiti shakllanishiga va moddiyatchilik kayfiyati avj olishiga olib keladi. Odamlar bir-biriga inson sifatida emas, balki ijtimoiy mavpei, moliyaviy imkoniyati nuqtayi nazaridan baho bera boshlaydi. Natijada “odamlar nima deydi?” degan doimiy xavotir ostida yashash va aslida o’ziga to’g’ri kelmaydigan hayot tarzini sun’iy ravishda ko’z-ko’z qilish psixologiyasi shakllanib boradi. Bu illat, ayniqsa, ayvollarimiz, qizlarimiz orasida chuqur ildiz otmog’da. Qiz tomonning sep yig’ish tashvishi bir necha yil avvaldan boshlanadi. “Qo’shning qiziga olib berilgan meval yoki

ota-ona yillab yiqqan-terganini bir kunda sovrurishga, ba’zan esa qarz-qavola qilishga majbur bo’lmoqda. Aynan shu kabi “mayda-chuyda” tuyulgan xarajatlari yig’ilib-yig’ilib, oxir-oqibat yosh oilaning yetkasiga og’ir yuk bo’lib tushadi. To’y-ku o’tadi-ketadi, ammo undan meros qolgan katta-katta qarzlar yillar davomida er-xotin o’rtasidagi nizolarga va oilaviy kelishmovchiliklarga sabab bo’lib keladi. Nahotki baxt saroyini qarz g’ishtidan qurib bo’lsa?!

Bu kabi holatlar jamiyatimizdagi ijtimoiy tabaqalanishni ham yanada kuchaytirmoqda. Bir tomonda mo’may daromad egalari dabdabali to’ylari bilan o’zgalarning havasini (balki hasadini ham) keltirayotgan bo’lsa, ikkinchi tomonda o’rtahol oilalar ularga yetishish ilinjida

gilamdan kam bo’lmisligi kerak”, degan andisha ota-onaning tinka-madorini quritadi. Aslida esa qiz bolaga berilishi kerak bo’lgan eng katta sep — uning bilimi, odobi, hunari va hayotga tayyorgarligidir. Zero, insonning qadr-qimmatini uning qanday to’y qilgani bilan emas, aksincha, ma’naviyati va jamiyatga keltirayotgan foydasi bilan o’lchanmog’i lozim.

Ayniqsa, xalqimiz oldiga Uchinchii Renessans poydevorini yaratishdek ulug’vor maqsad qo’yilgan bugungi pallada bunday illatlarning jamiyatimizda ildiz otib yashayverishiga befarq qarab bo’lmaydi. Tarixga nazar tashlaydigan bo’lsak, har ikki Renessans davrida ajdodlarimiz ma’naviy yuksalishga intilgan. O’sha davrlarda ilm-fan, madaniyat va san’at gullab-yashnagan,

ko’plab kutubxonalar, madrasalar bunyod etilgan. Xorazm Ma’mun akademiyasi yoki Samarqanddagi Ulug’bek rasadxonasi atrofida jamlangan olimlar davrasida dabdabali ziyofatlar haqida emas, balki koinot sirlariyu inson aqlining qudrati haqida bahs yuritilgan. Ularning nazdida eng katta boylik kitob, eng oliy maqom esa ilm hisoblangan. Buyuk mutafakkirlarimiz dabdabayu as’asani emas, ilmning sharafigi, insonning kamolotini ustun bilgan. Uchinchii Renessans ham, avvalo, ma’naviy uyg’onishni, tafakkur inqilobini va ilgma chanqoqlikni taqozo etadi. Yangi O‘zbekiston yoshlari “iPhone”ning yangi modeli yoki xorijiy avtomobil rsumi bilan emas, balki xalqaro fan olimpiadalaridagi g’alabalari, yaratgan innovatsion loyihalari, yozgan asarlari bilan maqtanishi lozim.

Binobarin, biz farzandlarimizga sarposuruq, qimmatbaho mebellar emas, eng avvalo, mustahkam bilim, yuksak tafakkur va boy ma’naviy meros qoldirishni bosh maqsadimizga aylantirishimiz shart. To’yga sarflanadigan ulkan mablag’larning bor-yo’g’i bir qismini yoshlar ta’limiga, zamonaviy kasb-hunarlarini egallashiga, ilmiy salohiyatini oshirishga yo’naltirish ancha maqsadga muvofiq bo’lar edi. Bir tasavvur qiling: to’yga sarflanadigan 10-15 ming dollar evaziga yosh oila uchun kichik bir ishlab qicharish sexi yoki zamonaviy issixona qurib berilsa, bu nafaqat ularning moddiy ahvolini yaxshilaydi, balki jamiyatimizga ham yangi ish o’rinlari, qo’shimcha mahsulot sifatida foyda keltiradi.

To’y-hashamlarni tartibga solish, ortiqcha isrofgarchilikning oldini olish borasida qator qonuniy hujjatlar qabul qilindi. Jamoatchilik nazorati ham kuchaytirilmoqda. Ayni vaqtda hukumatimizning ushbu masalaga juda ehtiyotkorlik va noziklik bilan yondashayotganini ham to’g’ri tushunish kerak deb o’ylayman. Chunki to’y marosimlari asrlar davomida shakllangan, xalqimizning ongiga va turmush tarziga chuqur singib ketgan an’anadir. Uni bir farmon yoki qaror bilan keskin o’zgartirib bo’lmaydi. Bunday keskinlik salbiy ta’sir ko’rsatishi, pirovardida odamlarda noto’g’ri taassurot uyg’otishi mumkin. Shu bois, davlat ma’muriy choralar bilan birga eng qamrovli madaniy-ma’rifiy ishlarni ham tizimli ravishda olib bormoqda. Bu o’rinda ma’muriy choralardan ko’ra, eng jamoatchilik o’rtasida tushuntirish-targ’ibot ishlarni kuchaytirish, ommaviy axborot vositalari, ziyolilar, mahalla faollari va diniy ulamolarning imkoniyatlaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Mahalla oqsoqolining, imom-xatibning bu boradagi pand-nasihati, obro’li san’atkor uyli olimning shaxsiy namunasi har qanday qarordan ko’ra ta’sirchanroq bo’lishi shubhasiz. Odamlarning o’zida dabdabaga nisbatan murosasizlik, tejamkorlikka nisbatan esa hurmat hissini shakllantirishi eng to’g’ri yo’ldir.

Biz an’analarimizni asrashga, ularga hurmat bilan qarashga burchlimiz. Biroq har qanday an’ana zamon bilan hamnafas bo’lishi, aql va mantiq tarozisidan o’tkazilishi-da lozim. Diydorlashuv va quvonchni baham ko’rish ramzi bo’lgan to’ylarimiz kimo’zar poygasiga, qarzga botish hamda isrofgarchilik moydoniga aylanib qolmasligi kerak. Ehtimol, jamiyatimizda yangi, ibratli an’analar shakllantirish vaqti kelgandir? Masalan, “ziyolilar to’yi” yoki “kitobsevarlar bazmi” kabi tadbirlarni ommalashtirsak bo’ladi. Bunda yosh oilaga qimmatbaho buyumlar o’rniga kitoblar jamlanmasi sovg’a qilinsa, san’atkorlar o’rnini yosh ijodkorlar, shoirlar egallasa, naqadar ibratli bo’lardi. Uchinchii Renessans ostonasida turgan xalq sifatida biz yuksak ma’naviyat, teran tafakkur va bunyodkorlik g’oyalarni bayroq qilib, kelajagimiz egalari bo’lgan yoshlarga moddiy boylikdan ko’ra mustahkam oila, sog’lom muhit va eng asosiysi, to’g’ri tarbiya berish haqida ko’proq qayg’urishimiz darkor. Zero, millatning ertangi kuni uning bugungi ma’naviy kamolotiga bevosita bog’liq.

“Yangi O‘zbekiston” va “Правда Востока” gazetaları tahririyati” DM

MUASSIS:
O‘zbekiston Respublikasi
Vazirlar Mahkamasi

Bosh muharrir:
Salim DONIYOROV

Tahririyatga kelgan qo’lyozmalar taqriz qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.
Gazetaning yetkazib berilishi uchun obunani rasmiylashtirgan tashkilot javobgar.
Gazeta tahririyat kompyuter markazida sahifalandi.
Gazetaning poligrafik jihatdan sifatli chop etilishiga “SHARQ” NMAK mas’ul.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi
tomonidan 2020-yil 13-yanvarda 1047-raqam bilan ro’yxatga olingan.
Nashr indeksi — 236. Buyurtma — G-946.
34830 nusxada bosildi.
Hajmi — 3 taboq. Ofset usulida bosilgan. **Qog’oz bichimi** A2.
Bahosi kelishilgan narxda.

Navbatchi muharrir: Munojat Mo’minova
Musahhih: Nasiba Abdullayeva
Dizayner: Xurshid Abdullayev

Manzilimiz:
100060, Toshkent shahri,
Shahrisabz ko’chasi, 85-uy

“SHARQ” nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi
bosmaxonasida chop etiladi.
Bosmaxona manzili: Toshkent shahri, Buyuk Turon ko’chasi, 41-uy.